

PRIMENA EVROPSKOG OKVIRA OSIGURANJA KVALITETA STRUČNOG OBRAZOVANJA I OBUKE - EQAVET U OBRAZOVNOM SISTEMU SRBIJE

ANALIZA REZULTATA ANKETE SPROVEDENE U SREDNJIM STRUČNIM ŠKOLAMA U REPUBLICI SRBIJI

(istraživanje sprovedeno u okviru projekta „Nacionalna referentna tačka Srbije 2 – stručno obrazovanje i obuka za budućnost (VET4F)”, koji se finansira uz podršku EU)

Beograd, septembar 2024. godine

**Sufinansira
Evropska unija**

Finansirano sredstvima Evropske unije. Izneti stavovi i mišljenja su, međutim, samo stavovi i mišljenja autora i ne odražavaju nužno stavove Evropske unije ili Evropske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu biti odgovorne za njih.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Sadržaj

SKRAĆENICE.....	3
UVOD	4
1. SISTEM STRUČNOG OBRAZOVANJA U SRBIJI.....	6
1.1 OSIGURANJE KVALITETA U OBRAZOVNOM SISTEMU SRBIJE	7
2. KONCEPT UPITNIKA	9
3. ANALIZA I DISKUSIJA PODATAKA I REZULTATA.....	10
3.1 OPŠTI PODACI O ŠKOLI	10
Broj i geografska zastupljenost škola.....	10
Zastupljenost obrazovnih profila	10
Veličina škole - broj učenika i nastavnika	11
Obrazovanje odraslih.....	11
3.2 TRENUTNA PRAKSA OSIGURANJA KVALITETA	12
3.2.1 Prilagođenost zakonskog okvira osiguranja kvaliteta stručnim školama	12
Ključni nedostaci zakonskog okvira osiguranja kvaliteta stručnih škola.....	13
3.2.3 Predlozi škola za unapređenje okvira za spoljašnje vrednovanje.....	15
3.3 EQAVET OKVIR – PROCENA USKLAĐENOSTI SA NACIONALNIM MODELOM OSIGURANJA KVALITETA	20
3.3.1 Deskriptori za fazu planiranje	20
3.3.2 Deskriptori za fazu realizacija	22
3.3.3 Deskriptori za fazu evaluacija	24
3.3.4 Deskriptori za fazu revizija	26
3.3.5 Analiza deskriptora	29
Analiza deskriptora procenjenih za važne i primenjive	29
Analiza deskriptora procenjenih za manje važne i manje primenjive	32
4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	35
PRILOZI.....	38
PRILOG 1. NACIONALNI OKVIR OSIGURANJA KVALITETA - PREGLED STANDARDA I INDIKATORA	38
PRILOG 2. UPITNIK.....	45
PRILOG 3. VAŽNOST I PRIMENA DESKRIPTORA EQAVET OKVIRA - PREGLED ODGOVORA ŠKOLA	51
PRILOG 4. LISTA ŠKOLA UČESNICA ISTRAŽIVANJA	55

SKRAĆENICE

EQAVET – Evropski okvir osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke

MP – Ministarstvo prosvete

AZK – Agencija za kvalifikacije

VET – Srednje stručno obrazovanje

DO – Dualno obrazovanje

NPP – nastavni plan i program

RZS – Republički zavod za statistiku

ZUOV – Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja

ZVKOV – Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanje i vaspitanja

EU – Evropska unija

EQF – Evropski okvir kvalifikacija

ECVET – Evropski sistem prenosa bodova u oblasti stručnog obrazovanja i obuka

UVOD

Ovaj Izveštaj rezultat je rada Nacionalne referentne tačke za osiguranje kvaliteta u srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Srbiji, koja je sastavni deo evropske mreže Nacionalnih referentnih tačaka u Evropi. Izveštaj je izrađen u okviru projekta „Nacionalna referentna tačka Srbije 2 – stručno obrazovanje i obuka za budućnost (VET4F)”, koji se sufinansira iz fondova EU u okviru Erasmus+ programa. Izveštaj detaljno opisuje trenutno stanje u oblasti osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja u Srbiji i predstavlja bazični dokument za dalji rad Nacionalne referentne tačke Srbije. Dokument će biti preveden na engleski jezik i tako postati dostupan zainteresovanim institucijama i pojedincima u okviru EQAVET mreže, a time i najšire evropske i svetske obrazovne zajednice.

Razvoj EQAVET mreže započeo je nakon što je 2009. godine usvojena Preporuka Evropskog parlamenta i Saveta Evrope o uspostavljanju Evropskog referentnog okvira za osiguranje kvaliteta u stručnom obrazovanju i osposobljavanju. Okvir je razvijen od strane država članica EU u saradnji s Evropskom komisijom.

Savet Evropske unije je 24. novembra 2020. godine usvojio Preporuku o stručnom obrazovanju i obuci za održivu konkurentnost, socijalnu pravednost i rezilijentnost (Prilog 1.). Sastavni deo ove preporuke čini EQAVET u okviru koga su definisani kriterijumi kvaliteta, indikativni deskriptori na nivou sistema stručnog obrazovanja i obuke i na nivou pružalaca usluga stručnog obrazovanja i obuke, dok drugi deo okvira čini referentni skup pokazatelja, indikatora EQAVET koji su razvrstani prema tipu indikatora i njihovoj svrsi u okviru politika.

Referentni okvir opisuje ciklus kvaliteta u stručnom obrazovanju u četiri faze (planiranje, sprovođenje, vrednovanje i provera) i definiše 10 indikatora kvaliteta koji se mogu koristiti kao potpora evaluaciji i poboljšanju kvaliteta sistema stručnog obrazovanja i osposobljavanja. Usvajanje i primena Referentnog okvira od samog početka je na dobrovoljnoj osnovi i veoma je značajan za modernizaciju obrazovnih institucija, posebno kroz poboljšanje efikasnosti realizacije procesa stručnog obrazovanja i relevantnosti dostignutih ishoda. EQAVET pripada nizu evropskih inicijativa koje pored kvaliteta u značajnoj meri podstiču i mobilnost, kao što su - Evropski okvir kvalifikacija (EQF), Evropski sistem prenosa bodova u oblasti stručnog obrazovanja i obuka (ECVET) i Europass.

Metodologija EQAVET okvira zasnovana je na:

- ciklusu koji se sastoji od četiri faze (planiranje, implementacija, procena i provera),
- kriterijumima kvaliteta i indikatorima za svaku fazu ciklusa,
- zajedničkim pokazateljima za procenu ciljeva, metoda, postupaka i rezultata nastave ili treninga.

Evropski referentni okvir za osiguranje kvaliteta u stručnom obrazovanju i osposobljavanju bio je osnova za osnivanje Nacionalnih referentnih tačaka za kvalitet stručnog obrazovanja i obuke,

koji funkcionišu na nivou EU u okviru EQAVET mreže. Nacionalne referentne tačke predstavljaju način da se različite i brojne institucije koji se na nacionalnom nivou bave pitanjima stručnog obrazovanja povežu i zajednički deluju u cilju razvoja kvaliteta stručnog obrazovanja. Nacionalne referentne tačke funkcionišu u zemljama Evropske unije već više od 10 godina, a Srbija je svoju Nacionalnu referentnu tačku (NRTS) uspostavila ove godine uz značajnu stručnu i materijalnu podršku Evropske unije

Nacionalna referentna tačka za kvalitet stručnog obrazovanja Srbije (NRT SRBIJA), koja funkcioniše u okviru Sektora za srednje obrazovanje i vaspitanje i obrazovanje odraslih Ministarstva prosvete, u okviru Projekta „NACIONALNA REFERENTNA TAČKA SRBIJA 2 – STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKA ZA BUDUĆNOST (VET4F)”, koji se finansira uz podršku EU, sprovela je istraživanje čiji je cilj:

- analiza trenutne prakse osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja;
- procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova.

Kako bi se prikupili podaci neophodni za sprovođenje analize i odgovorilo na specifične ciljeve istraživanja, bilo je potrebno razviti poseban upitnik. Upitnik je razvijen i testiran, a posle neophodnih korekcija dostavljen je odabranim stručnim školama sa čitave teritorije Republike Srbije, putem pdgovarajuće internet platforme.

Upitnik se sastojao od tri celine. U prvoj su prikupljeni osnovni podaci o nazivu i lokaciji škole, veličini škole u smislu broja učenika i nastavnika, broju obrazovnih profila koji se u školi trenutno realizuju kao i oblicima i obimu obrazovanja odraslih u koje je škola uključena.

U drugoj celini predstavljena su pitanja u vezi sa trenutnom praksom osiguranja kvaliteta koja je u primeni u školi. Pitanja su se odnosila na zakonski okvir osiguranja kvaliteta srednjih škola u Republici Srbiji i Standarde kvaliteta rada ustanova (Sl. Glasnik 14/2018, 1/2024.) u kontekstu procene u kojoj meri je ovaj okvir prilagođen srednjim stručnim školama, i koji su njegovi eventualni nedostaci gledano iz pozicije jedne stručne škole. U ovoj celini bilo je i nekoliko pitanja koja su se odnosila na izveštaj o spoljašnjem vrednovanju škole koje se sprovodi u Republici Srbiji počev od 2012. godine. Trenutno je u toku drugi ciklus, tako da su sve škole barem jednom učestvovala u ovom procesu.

U trećoj celini postavljena su pitanja čiji je cilj procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova. Pošlo se od EQAVET ciklusa kvaliteta koji obuhvata četiri faze: planiranje – realizacija – evaluacija – revizija, pri čemu je svaka faza opisana je nizom deskriptora. Od ispitanika se tražilo da prema sopstvenom mišljenju procene: sa jedne strane suštinski značaj pojedinih deskriptora za kvalitet rada ustanove, a sa druge strane da daju procenu trenutne primene pojedinih deskriptora u njihovom svakodnevnom radu.

Za uzorak su odabrane stručne škole za koje je procenjeno da imaju značajnu ulogu u oblasti stručnog obrazovanja i privrednog razvoja na lokalnom i nacionalnom nivou.

Upitnik je upućen na adrese 120 stručnih škola, a povratna informacija dobijena je od 90 škola.

Rezultati istraživanja će dalje biti korišćeni u svrhu podrške stručnim školama na razvoju kvaliteta stručnog obrazovanja i davanje preporuka za unapređivanje pravnog okvira za samovrednovanje i spoljašnje vrednovanje, koji bi uključio aktuelnu evropsku praksu i pozitivna iskustva u primeni Evropskog okvira za osiguranje kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET.

1. SISTEM STRUČNOG OBRAZOVANJA U SRBIJI

Na osnovu podataka Republičkog zavoda za statistiku (RZS), u školskoj 2023/24 u Srbiji je postojalo 493 redovnih srednjih škola (444 državnih i 49 privatnih) i 26 škola za učenike sa smetnjama u razvoju¹.

Na osnovu podataka Republičkog zavoda za statistiku (RZS) o broju učenika koji su završili srednju školu u školskoj 2022/23. godini, redovnu srednju školu završilo je 59 128 učenika i skoro je podjednak procenat učenica (49,4%) i učenika (50,6%). Četvorogodišnje srednje škole završilo je oko 84,4% učenika (26,3% gimnaziju i 58,1% četvorogodišnju srednju stručnu školu). Srednju stručnu školu u trajanju od tri godine završilo je 15,6% učenika. Posmatrano prema polu - 59,2% učenica završilo je četvorogodišnju srednju stručnu školu, 31,5% gimnaziju i svega 9,3% trogodišnju stručnu školu. Takođe, učenici u velikom procentu završavaju četvorogodišnju srednju stručnu školu (oko 58%). Učenici gimnaziju završavaju u nešto manjem procentu nego učenice (21,4%), ali trogodišnju stručnu školu, koja ih vodi direktno na tržište rada, završavaju u znatno većem procentu u odnosu na njih (21,7%).

Opšte srednje obrazovanje – gimnaziju, završilo je nešto više od četvrtine svih učenika koji su završili srednju školu (26,4%), a skoro tri četvrtine učenika je završilo stručnu školu. Posmatrano prema područjima rada, mladi najčešće završavaju obrazovne profile iz područja rada: Elektrotehnika (12,5%); Ekonomija, pravo i administracija (11,7%); Zdravstvo i socijalna zaštita (9,6%); Mašinstvo i obrada metala (9,2%) i Trgovina, ugostiteljstvo i turizam (8,3%).

Učenice su najčešće završavale obrazovanje za profile iz područja rada: Ekonomija, pravo i administracija (16,3%); Zdravstvo i socijalna zaštita (15,1%) i Trgovina, ugostiteljstvo i turizam (9,2%), a učenici Elektrotehnika (22,3%); Mašinstvo i obrada metala (16,2%) i Trgovina, ugostiteljstvo i turizam i Ekonomija, pravo i administracija (sa 7,5%, odnosno 7,2%).

---

¹ **Republički zavod za statistiku Srbije:** <https://publikacije.stat.gov.rs/G2024/HTML/G20241058.html>

Broj obrazovnih profila u sistemu stručnog obrazovanja u Srbiji, planiranih za upis u školskoj 2024/25.godini, bio je 142 u 14 područja rada. Od toga je 137 obrazovnih profila bilo sa standardom kvalifikacije, a samo 5 se realizuju po PPNU koji nisu zasnovani na standardu kvalifikacije. Ukoliko se u obzir uzmu sve godine učenja, ukupan broj profila u sistemu je oko 200. Većina njih realizuju se po takozvanom „školskom” modelu (ŠM) koji podrazumeva da deo praktičnog dela NPP škola može realizovati u saradnji sa poslodavcima. Saradnja se odvija na različite načine, u većem ili manjem obimu, u okvirima koji su dati Zakonom o srednjem obrazovanju i Zakonom o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja.

1.1 OSIGURANJE KVALITETA U OBRAZOVNOM SISTEMU SRBIJE

Sistem osiguranja kvaliteta u obrazovnom sistemu Republike Srbije čine dva povezana procesa:

- proces samovrednovanja, za koji je odgovorna obrazovno-vaspitna ustanova i
- proces spoljašnjeg vrednovanja, čiji su nosioci Ministarstvo prosvete (MP) i Zavod za vrednovanje kvaliteta obrazovanja i vaspitanja (ZVKOV).

Karakteristike ova dva procesa su prikazane su u nastavku.

	Samovrednovanje	Spoljašnje vrednovanje
Odgovornost za sprovođenje	Školski tim za samovrednovanje uz podršku ZVKOV-a i školskih uprava (ŠU)	<ul style="list-style-type: none"> • MP obučeni evaluatori • MP obučeni evaluatori – prosvetni savetnici iz ŠU • ZVKOV zaposleni • ZVKOV saradnici – obučeni evaluatori
Frekventnost sprovođenja	<ul style="list-style-type: none"> • 1 godišnje – pojedine oblasti kvaliteta • Svake 4 ili 5 godine – u celini 	<ul style="list-style-type: none"> • Svake godine na određenom broju škola • Jednom u 6. godina za istu školu
Oblasti kvaliteta koje se procenjuju	1. Programiranje, planiranje, izveštavanje 2. Nastava i učenje 3. Obrazovna postignuća učenika 4. Podrška učenicima 5. Etos 6. Organizacija rada škole, upravljanje ljudskim i materijalnim resursima	
Metode prikupljanja podataka i ciljne grupe	<u>Metode i izvori podataka:</u> podaci iz Jedinственог informacionog sistema prosvete (JISP), analiza sadržaja školske dokumentacije - program obrazovanja i vaspitanja, godišnji plana rada i razvojni plana rada ustanove, analitičko – istraživačke aktivnosti (upitnici, intervjui, fokus grupe), posmatranje časa, postojeći izveštaji o vrednovanju	

	kvaliteta, efekti realizovanih aktivnosti u projektima i sl. <u>Ciljne grupe:</u> direktori, nastavnici, stručni saradnici, roditelji, učenici, učenički parlament, JLS ili stručna tela na lokalnu itd.	
Predstavljanje rezultata vrednovanja	<p>Izveštaji o samovrednovanju - dostavljaju se ŠU, vaspitno-obrazovnom, nastavničkom, pedagoškom veću, organu upravljanja, savetu roditelja, učeničkom parlamentu, i može se objaviti na internet stranici škole</p> <p>Izveštaj sadrži opis i procenu ostvarenosti standarda i pokazatelja kvaliteta rada ustanove, predloge mera za unapređivanje kvaliteta rada ustanove i predlog praćenja ostvarenosti predloženih mera.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Izveštaj o spoljašnjem vrednovanju • ZVKOV kreira Godišnji izveštaj o spoljašnjem vrednovanju koji se objavljuje na sajtu ZVKOV-a • ZVKOV kreira objedinjeni izveštaj nakon završetka ciklusa evaluacije (6 godina) <p>Izveštaj sadrži opis činjeničnog stanja po oblastima kvaliteta, standardima kvaliteta rada ustanove, procenu ostvarenosti svih standarda i pokazatelja kvaliteta, opštu ocenu kvaliteta ustanove.</p>
Korišćenje rezultata	Škole zarad unapređivanja rada zaposlenih i razvoja ustanove u cilju dobrobiti za učenike	Donosioci odluka i škole zarad unapređivanja kvaliteta obrazovanja i kvaliteta rada ustanove

Oba procesa imaju za cilj da doprinesu razvoju, građenju i unapređivanju kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova i odnose se na sve preduniverzitetske obrazovno-vaspitne ustanove, uključujući i predškolske ustanove.

Iako se aktuelni sistem samovrednovanja i spoljašnjeg vrednovanja zasniva i ostvaruje na istim osnovama, odnosno prema istom Okviru za vrednovanje kvaliteta rada škola, važno je napomenuti da samovrednovanje ima nešto dužu tradiciju u našem obrazovnom sistemu jer se primenjuje od 2006. godine. Ovaj proces se ostvaruje svake godine po pojedinim oblastima kvaliteta, a svake četvrte ili pete godine u celini. Sa druge strane, koncept spoljašnjeg vrednovanja, kao posebno važna inovacija, u naš obrazovni sistem uveden je 2012. godine i ostvaruje se kroz višegodišnje cikluse. Prvi ciklus, u kome su sve škole u Republici Srbiji prošle proces spoljašnjeg vrednovanja, ostvaren je u periodu od 2012. do 2018. godine, dok je drugi ciklus otpočeo u oktobru 2019. godine i trenutno je u toku. Važno je naglasiti da se nakon prvog ciklusa, a na osnovu ukupnih iskustava koja se odnose na spoljašnje vrednovanja pristupilo reviziji metodologije, procedura, standarda, indikatora i instrumenata s ciljem njegovog kontinuiranog unapređivanja, tako da se od oktobra 2019. godine proces spoljašnjeg

vrednovanja odvija prema novom nacionalnom Okviru za vrednovanje kvaliteta rada ustanova. Ovaj Okvir predstavlja nacionalne smernice za kvalitetan obrazovno-vaspitni rad škola u šest oblasti kvaliteta: programiranje, planiranje i izveštavanje, nastava i učenje, obrazovna postignuća učenika, Podrška učenicima, Etos i Organizacija rada škole, upravljanje ljudskim i materijalnim resursima (Prilog 1).

2. KONCEPT UPITNIKA

Upitnik se sastojao od tri celine:

1. U prvoj su prikupljeni osnovni podaci o nazivu i lokaciji škole, veličini škole u smislu broja učenika i nastavnika, broju obrazovnih profila koji se u školi trenutno realizuju kao i oblicima i obimu obrazovanje odraslih u koje je škola uključena – 8 pitanja.
2. U drugoj celini su pitanja vezana za trenutnu praksu osiguranja kvaliteta koja je u primeni u školi. Pitanja su se odnosila na zakonski okvir osiguranja kvaliteta srednjih škola u Republici Srbiji i Standarde kvaliteta rada ustanova (Službeni glasnik 14/2018, 1/2024.). Ideja je bila da se proceni u kojoj meri je važeći okvir prilagođen srednjim stručnim školama i šta su eventualno njegovi nedostaci posmatrano iz pozicije jedne stručne škole. U ovoj celini bila su i dva pitanja koja su se odnosila na izveštaj o spoljašnjem vrednovanju škole koje se sprovodi u Republici Srbiji počev od 2012. godine. Od škola je zatraženo da navedu po nekoliko indikatora iz standarda kvaliteta rada ustanova koji su u izveštaju o spoljašnjem vrednovanju bili naznačeni kao najjače ili najslabije strane. Kako je trenutno u toku drugi ciklus spoljašnjeg vrednovanja sve škole su do sada barem jednom učestvovala u ovom procesu - 5 pitanja
3. U trećoj celini postavljena su pitanja čiji je cilj procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanje i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova. Pošlo se od EQAVET ciklusa kvaliteta koji obuhvata četiri faze: planiranje – realizacija – evaluacija – revizija, pri čemu je svaka faza opisana nizom deskriptora. Od ispitanika se tražilo da prema sopstvenom mišljenju procene: sa jedne strane suštinski značaj pojedinih deskriptora za kvalitet rada ustanove, bez obzira da li su oni u našem važećem konceptu u primeni ili ne, a sa druge strane da daju procenu trenutne primene pojedinih deskriptora u njihovom svakodnevnom radu - 4 pitanja.

Za uzorak su odabrane stručne škole za koje je procenjeno da imaju značajnu ulogu u oblasti stručnog obrazovanja i privrednog razvoja na lokalnom i nacionalnom nivou.

Upitnik je upućen na adrese 120 stručnih škola a povratna informacija dobijena je od 90 škola.

Prikupljeni odgovori daju mogućnost za brojne interpretacije, uvide i zaključke, od kojih neki prevazilaze okvir ovog istraživanja i biće ponuđeni kao relevantan izvor podataka za rad drugim aktivnostima koje su u toku, a posebno u vezi sa realizacijom Strategije obrazovanja u Srbiji do 2030 godine. Grafički prikazi i analize odgovora dati su u nastavku, praćeni nizom komentara i zaključaka.

3. ANALIZA I DISKUSIJA PODATAKA I REZULTATA

3.1 OPŠTI PODACI O ŠKOLI

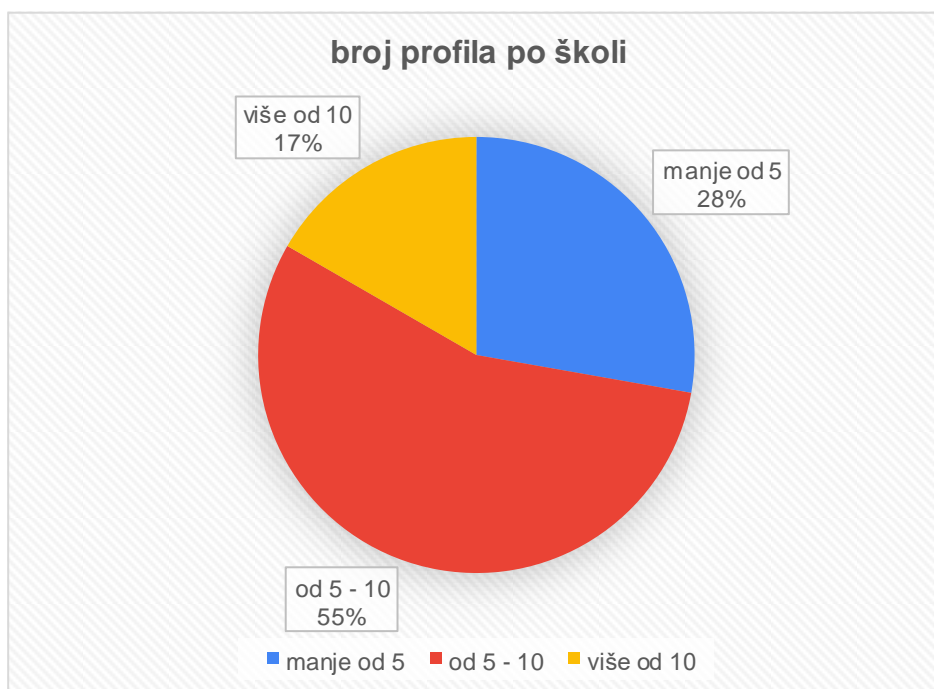
Broj i geografska zastupljenost škola

Uzorak je činilo 90 škola što je geografski pokrilo čitavu teritoriju Srbije. U apsolutnom smislu najveći broj škola u uzorku dolazi iz: Beogradskog, Šumadijskog, Zlatiborskog, Mačvanskog, Zapadnobačkog, Kolubarskog, Braničevskog i Jablaničkog okruga. U relativnom smislu, ako se posmatra udeo škola iz uzorka u ukupnom broju škola u datom okrugu, najbolji odziv dobijen je u: Kolubarskom, Zapadnobačkom, Braničevskom, Šumadijskom i Mačvanskom okrugu.

Zastupljenost obrazovnih profila

Što se tiče broja obrazovnih profila koji se realizuju u školama iz uzorka njihov raspon se kreće od 1 do 19. U najvećem broju škola (50 - 55%), zastupljeno je između 5 i 10 obrazovnih profila, manje od 5 profila zastupljeno je u 25 škola - 28%, dok je u kategoriji škola sa više od 10 obrazovnih profila, bilo njih 15 odnosno 17%.

Prikaz zastupljenosti obrazovnih profila u školama iz uzorka dat je na slici 1.

Slika 1. Zastupljenosti obrazovnih profila u školama iz uzorka

Veličina škole - broj učenika i nastavnika

Broja učenika u školama iz uzorka kreće se u veoma širokom rasponu od 6 do 1950, a broj nastavnika od 15 do 190. Reč je o ukupnom broju nastavnika bez obzira na procenat angažovanja. Preračunato na punu normu nastavnika, odnosno 100% angažovanje, broj nastavnika bio bi znatno manji.

Obrazovanje odraslih

Razmotrili smo aspekte obrazovanja odraslih koji su u primeni u školama. Škole su mogle obeležiti sve odgovore koji su bili relevantni u njihovom slučaju. Iz tabele ispod se vidi da se gotovo sve bave obrazovanjem odraslih kroz programe prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije, 10 škola bavi se obrazovanjem odraslih kroz realizaciju akreditovanih programa obuka – JPOA, a 6 škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz realizaciju programa obuka u skladu sa potrebama i na zahtev partnera, a koje nisu akreditovane kao JPOA.

Opcija obrazovanje odraslih	Broj škola
Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz programe prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije	89
Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz realizaciju akreditovanih programa obuka - JPOA	10
Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz realizaciju programa obuka u skladu sa potrebama i na zahtev partnera a koje nisu akreditovane kao JPOA.	6

Tabela 1. Opcije obrazovanje odraslih

Što se tiče pitanja o broju polaznika obrazovanja odraslih koje je škola je imala tokom školske 23/24, bez obzira na oblik obrazovanja odraslih, dobili smo sledeće podatke.

Većina škola, njih 74, imala je do 50 polaznika obrazovanja odraslih. Od 50 – 100 polaznika imale su 3 škole. Od 100 -200 polaznika imala je Hemijsko prehrambena škola iz Beograda a više od 200 imala je Srednja skola "Miloje Vasić" iz Velikog Gradišta. Interesantno je da je 11 škola izjavilo da u školskoj 23/24. godini nisu imali upis polaznika obrazovanje odraslih.

Broj polaznika obrazovanje odraslih u školskoj 23/24.	Broj škola
0-50	74
50-100	3
100-200	1
više od 200	1
nismo imali polaznike tokom školske 23-24	11

Tabela 2. Broj polaznika obrazovanja odraslih u školskoj 23/24.

3.2 TRENUTNA PRAKSA OSIGURANJA KVALITETA

3.2.1 Prilagođenost zakonskog okvira osiguranja kvaliteta stručnim školama

Upitnik je sadržao nekoliko pitanja koja su se odnosila na trenutnu praksu i primenu sistema osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja u obrazovnom sistemu Republike Srbije. Pretpostavilo se da su svi ispitanici dobro upoznati sa zakonskim okvirom osiguranja kvaliteta srednjih škola u Republici Srbiji i Standardima kvaliteta rada ustanova (Službeni glasnik 14/2018, 1/2024.). Prvo pitanja u ovom bloku odnosilo se na procenu u kojoj meri je ovaj okvir prilagođen srednjim stručnim školama.

Procena prilagođenosti	Broj škola
U potpunosti je prilagođen svim aspektima rada stručnih škola.	22
U dobroj meri ali ne u potpunosti, jer nedostaju neki manje bitni aspekti važni za stručno obrazovanje.	58
U manjoj meri jer nedostaju neki ključni aspekti važni za stručno obrazovanje.	10
Uopšte nije prilagođen stručnim školama.	0

Tabela 3. Procena prilagođenosti zakonskog okvira

Vidimo da je većina škola, njih 58, izjavila da je sistem osiguranja kvaliteta u dobroj meri, ali ne u potpunosti, prilagođen stručnim školama. Škole su mišljenja da nedostaju neki manje bitni ali ipak važni aspekti u vezi sa stručnim obrazovanjem. 22 škole su mišljenja da je sistem osiguranja kvaliteta u potpunosti prilagođen stručnim školama, a 10 škola smatra da se prilagođenost može okarakterisati kao slaba jer nedostaju neki ključni aspekti važni za stručno obrazovanje.

Ključni nedostaci zakonskog okvira osiguranja kvaliteta stručnih škola

Kod ovog pitanja škole su imale mogućnost odabira više ponuđenih odgovora (nedostataka). Kao najčešći nedostatak zakonskog okvira osiguranja kvaliteta srednjih škola i standarda kvaliteta rada ustanova, škole su navodile to što nema indikatora koji ukazuju da škola prati proces zapošljavanja svojih učenika i razvoj njihove karijere (37 škola je odabralo ovaj odgovor). Sledeći najčešće birani nedostaci bili su da nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od socijalnih partnera u vezi sa njihovim zadovoljstvom kvalitetom rada škole i da se prikupljeni podaci i mišljenja socijalnih partnera koriste za unapređivanje rada škole (27 škola je odabralo ove nedostatke).

Nedostaci zakonskog okvira	Broj škola
Nema indikatora koji ukazuju da škola prati proces zapošljavanja svojih učenika i razvoj njihove karijere.	37
Nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od socijalnih partnera u vezi njihovog zadovoljstva kvalitetom rada škole.	27
Nema indikatora koji govore da se prikupljeni podaci i mišljenja socijalnih partnera koriste za unapređenje rada škole.	27
Kao jedna od ključnih ciljnih grupa koja učestvuje u izradi Razvojnog plana ustanove nisu navedeni poslodavci - svet rada.	22
Nema indikatora koji se odnose na praćenje stope završavanja stručnog obrazovanja, (odnos broja učenika koji su upisali i sa uspehom završili obrazovanje u redovnim rokovima).	22
Nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od učenika vezane za njihovo iskustvo u vezi sa nastavom i učenjem u školi.	13
Nema indikatora koji identifikuju da se proces samoevaluacije sprovodi efikasno i da se nalazi samoevaluacije koriste za školsko razvojno planiranje.	11

Tabela 4. Nedostaci zakonskog okvira

Među nedostacima se našto i to što nema indikatora koji se odnose na praćenje stope završavanja stručnog obrazovanja, (odnos broja učenika koji su upisali i sa uspehom završili obrazovanje u redovnim rokovima) (22 škole) i to što kao jedna od ključnih ciljnih grupa koja učestvuje u izradi Razvojnog plana ustanove nisu navedeni poslodavci - svet rada (22 škole);

Najređe birani nedostaci aktuelnog okvira za osiguranje kvaliteta srednjih škola su bili to što nema indikatora koji identifikuju da se proces samoevaluacije sprovodi efikasno i da se nalazi samoevaluacije koriste za školsko razvojno planiranje (11 škola) i to što nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od učenika vezanih za njihovo iskustvo u vezi sa nastavom i učenjem u školi (13 škola). Ukupno 35 škola iz uzorka mišljenja su da ne postoje značajni nedostaci Zakonskog okvira i Standarda.

3.2.2 Jače i slabije strane škole na osnovu izveštaja o spoljašnjem vrednovanju

Detaljnijom kvalitativnom analizom odgovora ispitanika koji aspekti/indikatora su procenjeni kao najjače, odnosno najslabije strane škole ustanovljeno je da se kod najvećeg broja škola najjače strane škole nalaze u oblastima kvaliteta 1. Programiranje, planiranje i izveštavanje, 4. Podrška učenicima i 6. Organizacija rada škole, upravljanje ljudskim i materijalnim resursima. Istovremeno najslabije strane evidentirane su u oblastima kvaliteta 2. Nastava i učenje i 3. Obrazovna postignuća učenika. Pomenute oblasti kvaliteta usklađene su sa aktuelnim Pravilnikom o standardima kvaliteta rada ustanove („Službeni glasnik RS”, br. 14/2018 i 1/2024).

Jače strane škola

- Programiranje, planiranje i izveštavanje su u funkciji zadovoljenja svih potreba učenika i roditelja, sa akcentom na pitanja od kojih zavisi razvoj škole.
- Ključna školska dokumenta su međusobno uvezana i odražavaju specifičnost rada škole.
- Godišnji plan rada i preostali školski dokumenti izrađeni su u skladu sa propisima.
- Godišnjim planovima nastavnih predmeta navedeni su ciljevi učenja za svaki razred, a u operativnim planovima nastavnika precizirani su sadržaji za ostvarivanje ciljeva.
- Direktor blagovremeno preduzima odgovarajuće mere za rešavanje svakodnevnih problema učenika, u skladu sa mogućnostima škole.
- U školi funkcioniše sistem pružanja podrške učenicima.
- U pružanju podrške učenicima škola ostvaruje komunikaciju sa porodicom.
- U školi se promovišu zdravi stilovi života.
- Škola preduzima mere za redovno pohađanje nastave učenika iz osetljivih grupa.
- U školi se organizuju programi/aktivnosti za razvijanje socijalnih veština (konstruktivno rešavanje problema).
- Direktor pokazuje otvorenost za promene i podstiče inovacije.
- Škola preduzima mere za redovno pohađanje nastave učenika iz osetljivih grupa.

Slabije strane škola

- Ne uočava se u dovoljnoj meri prilagođavanje zahteva mogućnostima učenika.
- Nastavnici u nedovoljnoj meri uče učenike kako da procenjuju svoj napredak. Nastavnici ne vrše u celosti ocenjivanje u skladu sa Pravilnikom o ocenjivanju učenika. Nastavnici uglavnom koriste frontalni način rada sa učenicima i što ne uključuju učenike u dovoljnoj meri.
- Postupci vrednovanja najčešće nisu u funkciji daljeg učenja, pri čemu izostaje i vođenje pedagoške dokumentacije u cilju praćenja procesa učenja, već se ocenjivanje isključivo zasniva na rezultatu učenja. A sumativnu ocenu najčešće ne prati formativna.
- U beleškama nastavnika o radu učenika su pretežno zapažanja o usvojenosti sadržaja, a manje o elementima učenja.
- U oblasti ocenjivanja navedeno je da je jedna od slabih strana to što se veoma retko učenicima daje potpuna i razumljiva povratna informacija o njihovom napretku (npr. nedostaje pozitivno potkrepljenje i ukazivanje učeniku na slabe strane pokazanog znanja i učenja, kao i nedostajanje smernica za dalji rad).
- Učenici i nastavnici međusobno izražavaju visoka očekivanja u pogledu rezultata rada.
- Nastavnik uči učenike kako da procenjuju svoj napredak.
- Škola ima uspostavljene mehanizme za identifikaciju učenika sa izuzetnim sposobnostima i stvara uslove za njihovo napredovanje (akceleracija).
- Škola razvija inovativnu praksu i nova obrazovna rešenja na osnovu akcionih istraživanja.
- Rezultati nacionalnih i međunarodnih testiranja koriste se funkcionalno za unapređivanje nastave i učenja.

3.2.3 Predlozi škola za unapređenje okvira za spoljašnje vrednovanje

Analizom odgovora škola na pitanje o tome šta treba promeniti u postupku spoljašnjeg vrednovanja identifikovani su elementi/aspekti spoljašnjeg vrednovanja koje treba unaprediti kako bi se osigurao kvalitet srednjih stručnih škola.

Pristup spoljašnjeg vrednovanja

Škole smatraju da je proces spoljašnjeg vrednovanja prvenstveno usmeren na pregled i analizu dokumenata dok se zanemaruje sam proces obrazovanja i vaspitanja, načini na koje se realizuju

aktivnosti i kakve one efekte imaju. Takođe navode da se spoljašnje vrednovanje prepoznaje kao rigidno, formalno, što izaziva tenzije i neprirodnu atmosferu rada koja je stresna za zaposlene u školi.

Citati ispitanika koji najbolje opisuju razmišljanja škola o ovoj temi su:

- Previše se vodi računa o formalnostima i papirologiji, a premalo o realnom kvalitetu onoga što je najvažnije tj. nastavnom procesu, podršci učenicima i nivou znanja koje učenici stiču u školi.
- Školska dokumentacija vrlo često ne oslikava visok kvalitet saradnje svih učesnika u vaspitno-obrazovnom procesu.
- U postupku spoljašnjeg vrednovanja trebalo bi prvenstveno obratiti pažnju na specifične okolnosti i izazove sa kojima se suočava svaka škola, postupak vrednovanja treba da bude efikasan i da fokus bude na stvarnom kvalitetu obrazovanja i u skladu sa kapacitetima, raspoloživim resursima i mogućnostima učenika i roditelja. Nakon sprovedenog vrednovanja trebalo bi školama dostaviti izveštaj sa konkretnim preporukama za unapređenje rada. Takođe bi trebalo uvesti sistem praćenja napretka škola u implementaciji preporučenih poboljšanja.
- Ne obraća se dovoljno pažnja na vrstu škole, specifičnost obrazovnih profila, sastav učenika koji pohađaju školu (prethodno postignuti uspeh učenika, socijalni status učenika, interesovanje učenika za profil koji pohađuju).

Dinamika i trajanje spoljašnjeg vrednovanja

Škole smatraju da bi se spoljašnje vrednovanje trebalo sprovoditi češće. Tako bi se osigurao kontinuitet vrednovanja kvaliteta rada, pratio proces unapređivanja rada i davale dodatne povratne informacije za dalji rad. Škole takođe smatraju i da proces spoljašnjeg vrednovanja jedne škole treba da traje duže (nedelju dana), kako bi se povećao obuhvat nastavnika čiji časovi će se posmatrati, uključujući i posmatranje praktične nastave/profesionalne prakse/učenja kroz rad, razgovore za socijalnim partnerima, poslodavcima. Pored navedenog, škole navode i potrebu za organizovanjem naknadnih razgovora sa nastavnicima u cilju davanja povratne informacije o održanom času i preporukama za unapređivanje rada.

Citati ispitanika koji najbolje opisuju razmišljanja škola o ovoj temi su:

- Potrebno je predvideti vreme za individualne razgovore sa nastavnicima čiji su časovi evaluirani, te im dati određene sugestije, ukazati na jače i slabije strane u okviru nastavničke delatnosti.
- Funkcija spoljašnjeg vrednovanja nije ostvarena u potpunosti, jer sam postupak vrednovanja kratko traje - na primer, članovi tima za spoljašnje vrednovanje se vrlo kratko zadržavaju na posmatranim časovima, a pregledaju veliki broj indikatora, tako da mislim da je vrlo teško objektivno oceniti nastavu za tako kratko vreme.

- Možda bi bilo efektivnije da se tim fokusira na manji broj nastavnika, ali da pregled izvođenja nastave bude detaljniji, uključujući i posmatranje neposrednog rada sa učenicima i pedagošku dokumentaciju nastavnika. Ovako, sve izgleda kao zadovoljavanje broja nastavnika, odnosno, daje se prednost kvantitetu, a ne kvalitetu.

Sastav tima za spoljašnje vrednovanje

Jedna od oblasti koju su škole često navodile kao predmet neophodne promene jeste sastav tima za spoljašnje vrednovanje. Sastav tima za spoljašnje vrednovanje treba da bude prilagođen stručnim školama, i to tako što bi se u tim uključile i osobe koje su kompetentne za područje rada u okviru koga škola, koja je predmet evaluacije, realizuje obrazovne profile. Pored angažovanja kompetentnih osoba za specifična područja rada, škole navode da je neophodno i povećanje broja saradnika, prosvetnih savetnika, spoljnih saradnika koji bi se uključili u proces spoljašnjeg vrednovanja. Izmene i dopune oblasti, standarda i pokazatelja procene.

Sledeći odgovor škola najbolje opisuje predlog navedene promene:

- Struktura tima za eksternu evaluaciju trebalo bi biti stručno fundirana (da časove određenih predmeta posećuju ljudi iz stručnih oblasti i stručni saradnici kako bi evaluacija obuhvatila i metodiku i sadržaj i prezentovanje nastavnog sadržaja).
- Smatramo da treba da postoji povezanost privrede i eksternog vrednovanja kako bi nam dobijene informacije i njihova analiza bili osnova za planiranje daljeg razvoja za određivanje prioriteta i razvoja u narednom periodu.
- Školama dati duži vremenski period za pripremu za spoljasnju evaluaciju. U sastavu tima za spoljasnje vrednovanje član da bude nastavnik iz područja rada koje ima škola. Da spoljasnje vrednovanje bude u formi savetodavnog rada, a ne ocenjivanja.
- Uvesti pedagoškog savetnika specijalizovanog za dualna zanimanja.
- Tim za spoljašnje vrednovanje stručnih škola treba da bude sastavljen od predstavnika iz oblasti koje se školiju u tim školama (treba obezbediti predmetni nadzor).
- Povećati broj savetnika koji posmatraju časove stručnih predmeta i da njihovo obrazovanje odgovara obrazovnim profilima čije časove posećuju nevezano samo za spoljašnje vrednovanje, potrebno je smanjiti „papirologiju“, ako se nazivamo digitalnim društvom i ako već imamo elektronske dnevnike.

Ocenjivanje pri spoljašnjem vrednovanju

Škole smatraju da treba razmotriti promenu načina ocenjivanja škola tokom spoljašnjeg vrednovanja, odnosno da su ocene od 1 do 4 dosta grube i da se njima ne pravi fina razlika

između škola. Takođe navode da je potrebno osiguranje objektivnosti i pouzdanosti ocenjivanja od strane evaluatora i usaglašavanje kriterijuma na nivou celog sistema spoljašnjeg vrednovanja kako bi se predupredile razlike u ocenama koje su posledica subjektivnost i pristrasnog ocenjivanja evaluatora. Proces spoljašnjeg vrednovanja treba da bude pouzdan i objektivan, odnosno da se iskazi dobijeni od učesnika dobro interpretiraju u skladu sa specifičnostima škole i posmatrajući podatke koji su dobijeni od ostalih aktera.

Citati ispitanika koji najbolje opisuju razmišljanja škola o ovoj temi su:

- U cilju poboljšanja kvaliteta nastave i učenja mi je kao direktoru jako važno da dobijem poimenično ocene za nastavnike čiji su časovi ocenjeni.
- Predlozi: da svi nastavnici budu obuhvaćeni, tj. da časovi kod svih nastavnika budu posećeni u eksternom vrednovanju, da ocene nastavnika budu javne, da između eksternih vrednovanja bude više pojedinačnih stručno-pedagoških nadzora.

Podrška školama u procesu spoljašnjeg vrednovanja

Škole prepoznaju potrebu za podrškom u fazama pre procesa sprovođenja spoljašnjeg vrednovanja i nakon dobijanja rezultata. Škole smatraju da im je potrebna podrška u pripremi za spoljašnje vrednovanje, a nakon dobijanja rezultata smatraju da bi im trebala dodatna podrška prosvetnih savetnika, čija bi uloga bila više savetodavna i podržavajuća, a manje kritička.

Škole smatraju da pedagoški kolegijum treba da ima podršku i obuku od strane prosvetnih savetnika-eksternih evaluatora u periodima između dve evaluacije, kako bi se unapredio rad nastavnika i škole u celini i sprovele preporuke za unapređivanje rada nastavnika i škole.

Potrebna je promocija primera dobre prakse i nagrađivanje nastavnika, stručnih saradnika. Škole navode da rad uspešnih pojedinaca nije prepoznat i adekvatno nagrađen. Izuzetni rezultati zaposlenih treba da budu nagrađeni i promovisani kao primeri dobre prakse.

Zaključak

U nastavku je izdvojeno nekoliko mišljenja i predloga koje su dale škole a koji dobro odražavaju mišljenje koje škole u kojima je postupak spoljašnjeg vrednovanja sproveden imaju u odnosu na proces.

- Mislimo da na ček listama ne postoji sve što je relevantno za opšti utisak koji bi se mogao steći kroz razgovore van fokus grupa koje u atmosferi kontrole daju odgovore šturo ili izbegavaju uključivanje zbog osećaja nelagode i straha koji je evidentno prisutan. Takođe, prestrogo se procenjuju i ocenjuju neki tehnički propusti koji se potkradaju u

obimnim dokumentima i izveštajima. Učenici nekih obrazovnih profila nemaju potrebne dozvole za obavljanje dužnosti (tehničari vuče i saobraćajno transportni tehničari), tako da se njihov praktični rad uglavnom svodi na posmatranje ili radnje bez voza, dok su za ostale obrazovne profile obezbeđeni uslovi u školi i kod privrednih partnera da mogu i samostalno da rade.

- Bilo bi poželjno da procenu realizacije nastave vrši savetnik ili savetnik spoljni saradnik koji je stručan za nastavu predmeta koju procenjuje. Potrebno je da savetnik bude na času 45 minuta, da ne prekida nastavu, da ne traži od nastavnika da izađe 15 minuta pre kraja časa kako bi porazgovarao sa učenicima o kvalitetu nastave iz tog predmeta. Diskutabilno je koliko savetnik može proceniti sve indikatore iz oblasti Nastave i učenja na osnovu jednog školskog časa. Potrebno je da nastavniku da kvalitetnu povratnu informaciju o samom času. Dokazi sa pojedine oblasti nisu detaljno pregledane, ocene za neke indikatore su slabije iako postoji pregršt dokaza da je indikator ispunjen.
- U postupku spoljašnjeg vrednovanja trebalo bi prvenstveno obratiti pažnju na specifične okolnosti i izazove sa kojima se suočava svaka škola, postupak vrednovanja treba da bude efikasan, da fokus bude na stvarnom kvalitetu obrazovanja i u skladu sa kapacitetima, raspoloživim resursima i mogućnostima učenika i roditelja. Nakon sprovedenog vrednovanja trebalo bi školama dostaviti izveštaj sa konkretnim preporukama za unapređenje rada. Takođe bi trebalo uvesti sistem praćenja napretka škola u implementaciji preporučenih poboljšanja.
- Smatramo da treba uraditi reviziju standarda koji se odnose na oblast "Nastava i učenje", da je potrebno da direktor škole dobije povratnu informaciju o kvalitetu časova pojedinačno a ne kumulativno kako bi moglo da se radi na unapređenju nastave. Generalno, smatramo da je praćenje škole od strane savetnika i inspektora, kakvo je postojalo do 2003. bilo mnogo efikasnije, kontinuirano i omogućavalo individualni pristup svakoj školi, kao i veću upućenost Ministarstva prosvete u kvalitet rada škole.
- Spoljašnje vrednovanje u našoj školi je sprovedeno krajem novembra 2022. godine. Zahvaljujući profesionalnosti članova tima za eksternu evaluaciju, spoljašnje vrednovanje je za sve učesnike bilo jedno veoma prijatno iskustvo dok u mnogim školama to nije bila situacija. Od izuzetno važnog značaja je način komunikacija članova tima, njihova empatija i generalno odnos prema radnicima, učenicima i direktoru škole. Povratna informacija koju su dali bila je korisna, realna. A najbitnije je da ni u jednom momentu nisu osuđivali nedostatke u radu.

3.3 EQAVET OKVIR – PROCENA USKLAĐENOSTI SA NACIONALNIM MODELOM OSIGURANJA KVALITETA

EQAVET je preporučeni evropski referentni okvir osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke. Zasnovan je na dobro poznatom ciklusu kvaliteta koji obuhvata četiri faze: planiranje – realizacija – evaluacija – revizija. Svaka faza opisana je nizom deskriptora pomoću kojih se može izvršiti procena trenutnog stanja i pratiti napredak u pojedinim aspektima koji čine sveukupni kvalitet ustanove/organizacije koja pruža uslugu stručnog obrazovanja i obuke.

U trećoj celini upitnika postavljena su pitanja čiji je cilj procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova. Pošlo se od EQAVET ciklusa kvaliteta koji obuhvata četiri faze: planiranje – realizacija – evaluacija – revizija, pri čemu je svaka faza opisana je nizom deskriptora.

Od ispitanika se očekivalo da prema sopstvenom mišljenju procene dva aspekta:

- **suštinsku važnost pojedinog deskriptora** za kvalitet rada ustanove
- **procenu trenutne primene pojedinog deskriptora** u svakodnevnom radu.

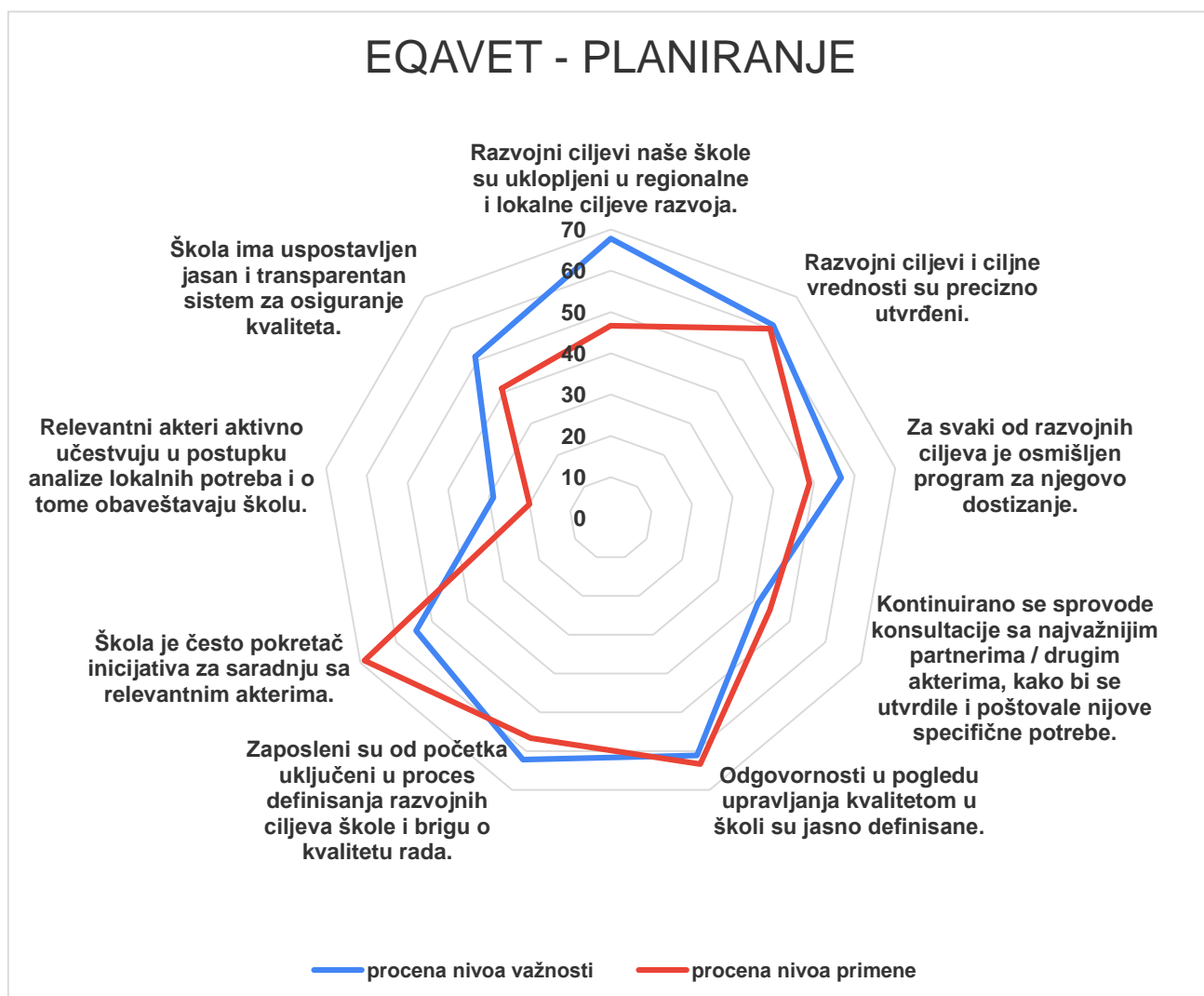
Škole su dobile zadatak da pažljivo razmotre sve navedene deskriptore i da obeleže najviše pet u svakom od dva tražena aspekta. Time smo obezbedili veću diskriminativnost u odgovorima i izbegli da se pribegne proceni da su svi aspekti podjednako važni. Odgovori škola su prikazani u vidu radar dijagrama, gde se u uporednom pregledu mogu sagledati oba opisana aspekta. Svaki od aspekata je prikazan je merom na skali 0-100.

3.3.1 Deskriptori za fazu planiranja

Faza planiranja ima 9 deskriptora koji su prikazani u bloku ispod.

- Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja.
- Razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni.
- Za svaki od razvojnih ciljeva je osmišljen program za njegovo dostizanje.
- Kontinuirano se sprovode konsultacije sa najvažnijim partnerima/drugim akterima, kako bi se utvrdile i poštovale njihove specifične potrebe.
- Odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi su jasno definisane.
- Zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.
- Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima.

- Relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obaveštavaju školu.
- Škola ima uspostavljen jasan i transparentan sistem za osiguranje kvaliteta.

Najvažniji deskriptori iz domena planiranja:	Najzastupljeniji deskriptori iz domena planiranja:
Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja.	Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima.
Zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.	Odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi su jasno definisane

Razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni.	Zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.
Odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi su jasno definisane	Razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni.
Za svaki od razvojnih ciljeva je osmišljen program za njegovo dostizanje.	Za svaki od razvojnih ciljeva je osmišljen program za njegovo dostizanje.

Kod nekoliko deskriptora primećuje se poklapanje u proceni važnosti i trenutne primene, kao na primer: odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi su jasno definisane, razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni i zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.

Sa druge strane prisutno je značajno odstupanje između procenjene važnosti i trenutne primene kod sledećih deskriptora: razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja i škola ima uspostavljen jasan i transparentan sistem za osiguranje kvaliteta.

Jedini deskriptor kod koga je procenjen nivo trenutne primene viši od procenjene njegove važnosti je: škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima. Za ovaj deskriptor je 69% škola izjavilo da ga trenutno primenjuju u svom radu dok je istovremeno 54% škola navelo ovaj descriptor kao jedan od 5 najvažnijih iz domena planiranja. Deluje da škole praktikuju ovu aktivnost, koja je usmerena na pokretanje inicijativa saradnje sa drugim akterima, ali da istovremeno to ne smatraju važnim, već prioritet po važnosti daju drugim deskriptorima poput: razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja i zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.

3.3.2 Deskriptori za fazu realizacija

Faza realizacije ima 8 deskriptora koji su prikazani u bloku ispod.

- Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.
- U strateškom planu za razvoj kompetencija zaposlenih ističe se potreba stručnog usavršavanja nastavnika i instruktora.
- Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.
- Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.
- Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.

- Škola/nastavnici promovišu inovacije u pogledu metoda podučavanja i učenja, u školama i na radnom mestu, uz upotrebu digitalnih tehnologija i alata za učenje putem interneta.
- Škola/nastavnici upotrebljavaju valjane, precizne i pouzdane metode za vrednovanje ishoda učenja pojedinaca.
- Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju.

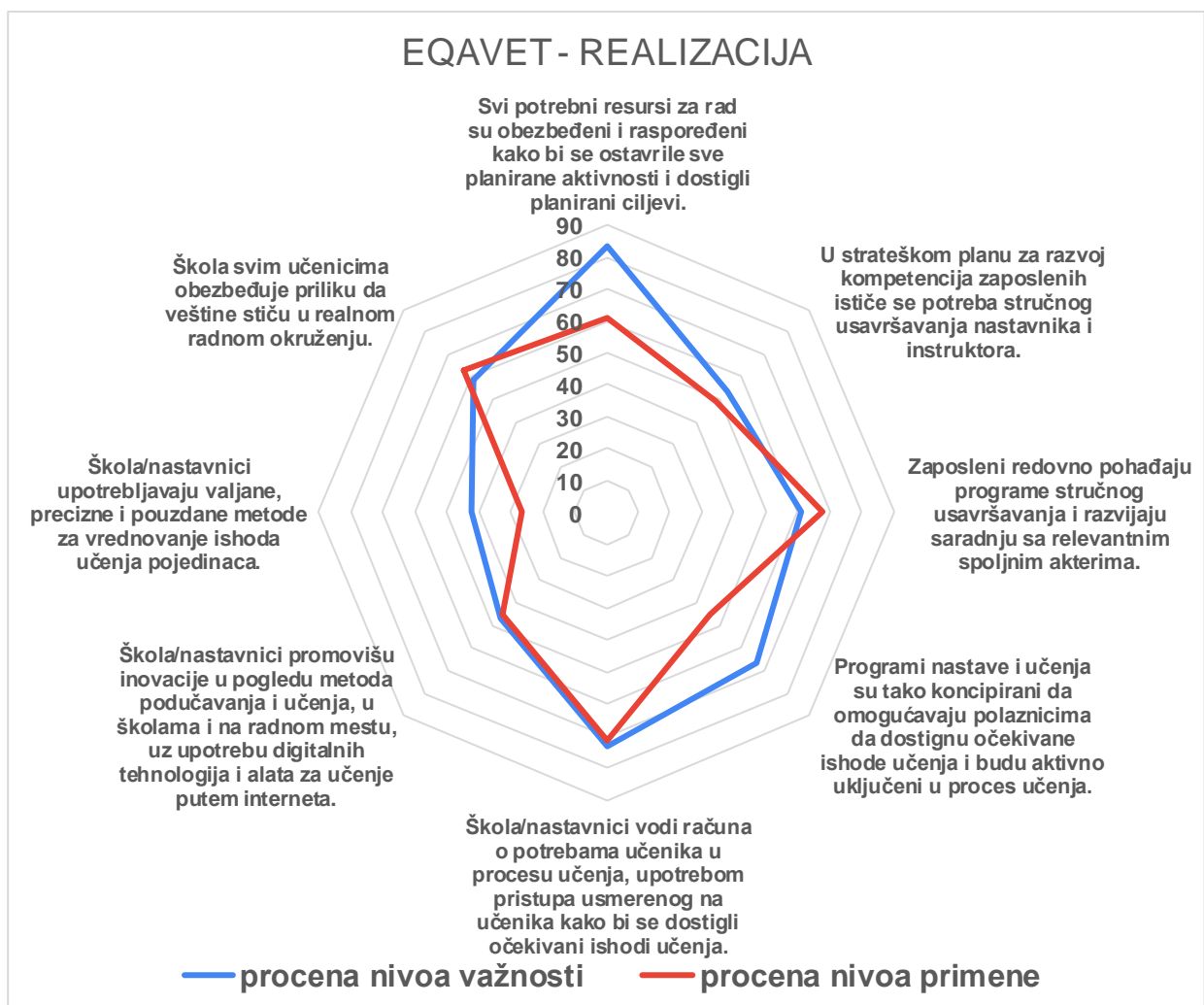
Najvažniji deskriptori iz domena realizacija:	Najzastupljeniji deskriptori iz domena realizacija:
Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.	Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.
Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.	Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.
Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.	Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju
Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.	Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.
Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju.	U strateškom planu za razvoj kompetencija zaposlenih ističe se potreba stručnog usavršavanja nastavnika i instruktora.

Kod nekoliko deskriptora primećuje se poklapanje u proceni važnosti i trenutne primene, kao na primer: Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja; Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima; Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju.

Sa druge strane prisutno je značajno odstupanje između visoko procenjene važnosti i slabo prisutne trenutne primene kod sledećih deskriptora: Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi; Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.

Ukoliko pored navedenog pogledamo i deskriptor: Škola/nastavnici upotrebljavaju valjane, precizne i

pouzdana metode za vrednovanje ishoda učenja pojedinaca, koji je je procenjen kao važan u od strane (samo) 42 % škola, dok je njegov procenjeni nivo trenutne primene još niži i iznosi svega 27%, dolazimo do saznanja da je trenutna primena nekih bitnih aspekata kvaliteta na niskom nivou i u značajnom disbalansu sa njihovim značajem. Imajući u vidu značaj ovih deskriptora za sveukupni rad i napredovanje učenika, pa samim tim i kvalitet rada škole, dolazimo do uvida o potencijalno ozbiljnim faktorima koji negativno utiču na procenjeni kvalitet. Podaci iz spoljašnjeg vrednovanja koji po pravili utvrđuju slaba postignuća škola na indikatorima iz oblasti nastava i učenje samo dodatno potvrđuju ovaj zaključak.

3.3.3 Deskriptori za fazu evaluacija

Faza evaluacije ima 11 deskriptora koji su prikazani u bloku ispod.

- Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.
- Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima
- Samovrednovanje obuhvata procenu digitalne spremnost ustanove.

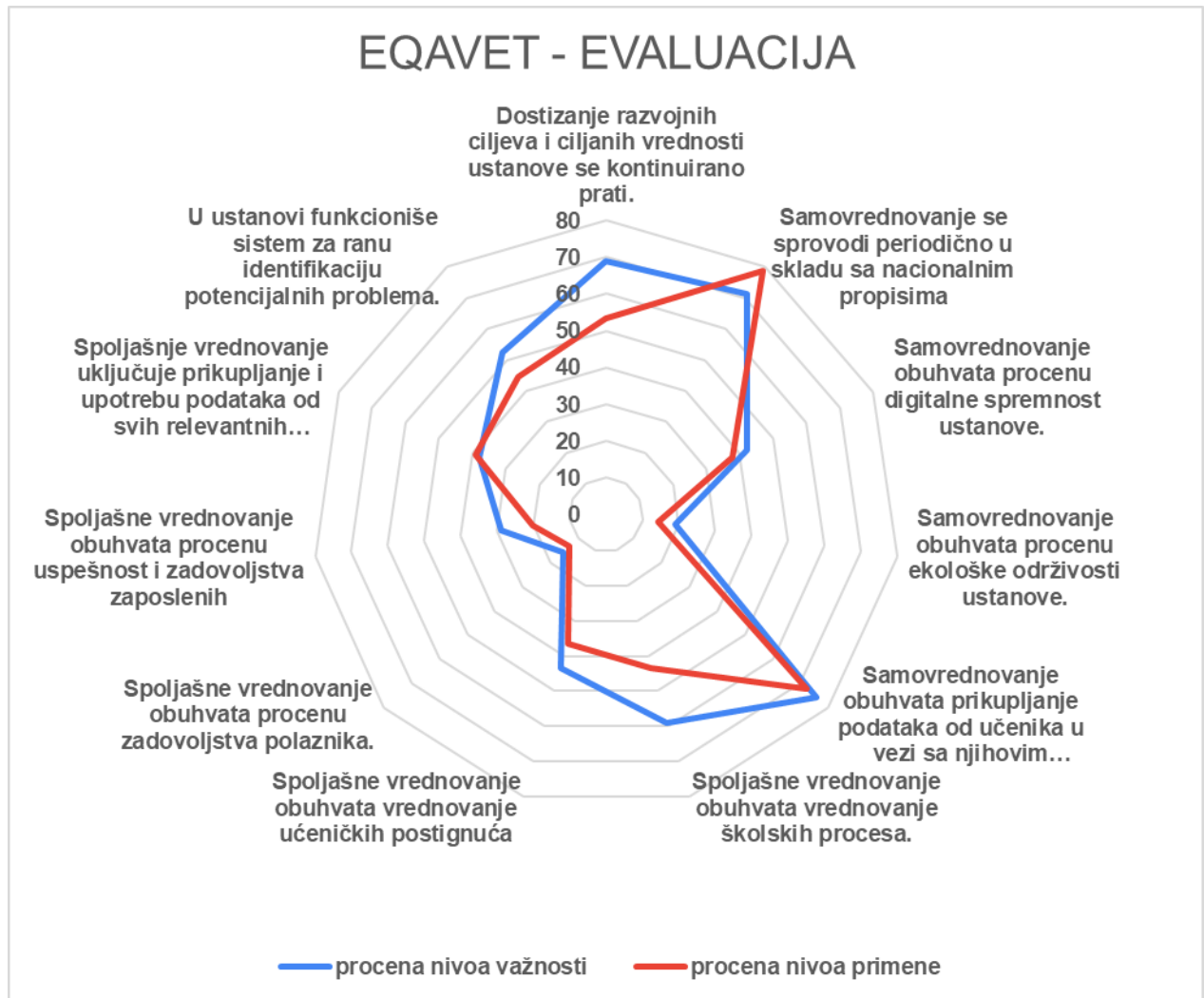
- Samovrednovanje obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.
- Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.
- Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje školskih procesa.
- Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje učeničkih postignuća
- Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika.
- Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih
- Spoljašnje vrednovanje uključuje prikupljanje i upotrebu podataka od svih relevantnih unutrašnjih i spoljašnjih aktera obrazovnog procesa.
- U ustanovi funkcioniše sistem za ranu identifikaciju potencijalnih problema.

Najvažnijii deskriptori iz domena realizacija:	Najzastupljeniji deskriptori iz domena realizacija:
Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.	Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima.
Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima.	Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.
Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.	Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.
Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje školskih procesa.	U ustanovi funkcioniše sistem za ranu identifikaciju potencijalnih problema.
U ustanovi funkcioniše sistem za ranu identifikaciju potencijalnih problema.	Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje školskih procesa.

Kao i u slučaju prethodne dve faze EQAVET ciklusa kvaliteta: planiranje i realizacija i kod evaluacije je procena nivoa važnosti pojedinih deskriptora po pravili viša od nivoa trenutne primene.

Kod svih 5 najvažnijih i najzastupljenijih deskriptora vidimo poklapanje uz nešto izmenjen redosled. Kod deskriptora: dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati, imamo nešto veću razliku u proceni važnosti u odnosu na trenutni nivo primene, dok kod deskriptora: samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima imamo nešto višu procenu primene od procene važnosti. Kod ove faze ciklusa primetni su nešto niži skorovi na oba aspekta, pri čemu se uočava da su viši nivoi procene zabeleženi na pitanjima koja se odnose na samoevaluaciju nego na spoljašnje vrednovanje.

Čini se da je samoevaluacija kao proces zaživela u našim školama na dobar način i da se doživljava kao dobar alat za unapređenje škola dok se spoljašnje vrednovanje još uvek kritički sagledava i vrednuje. Na primer deskriptori: Spoljašnje vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika i spoljašnje vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih, procenjeni su kao važni od 16% i 29 % škola a procena primene je još skromnija 13% i 20 % škola, respektivno.

3.3.4 Deskriptori za fazu revizija

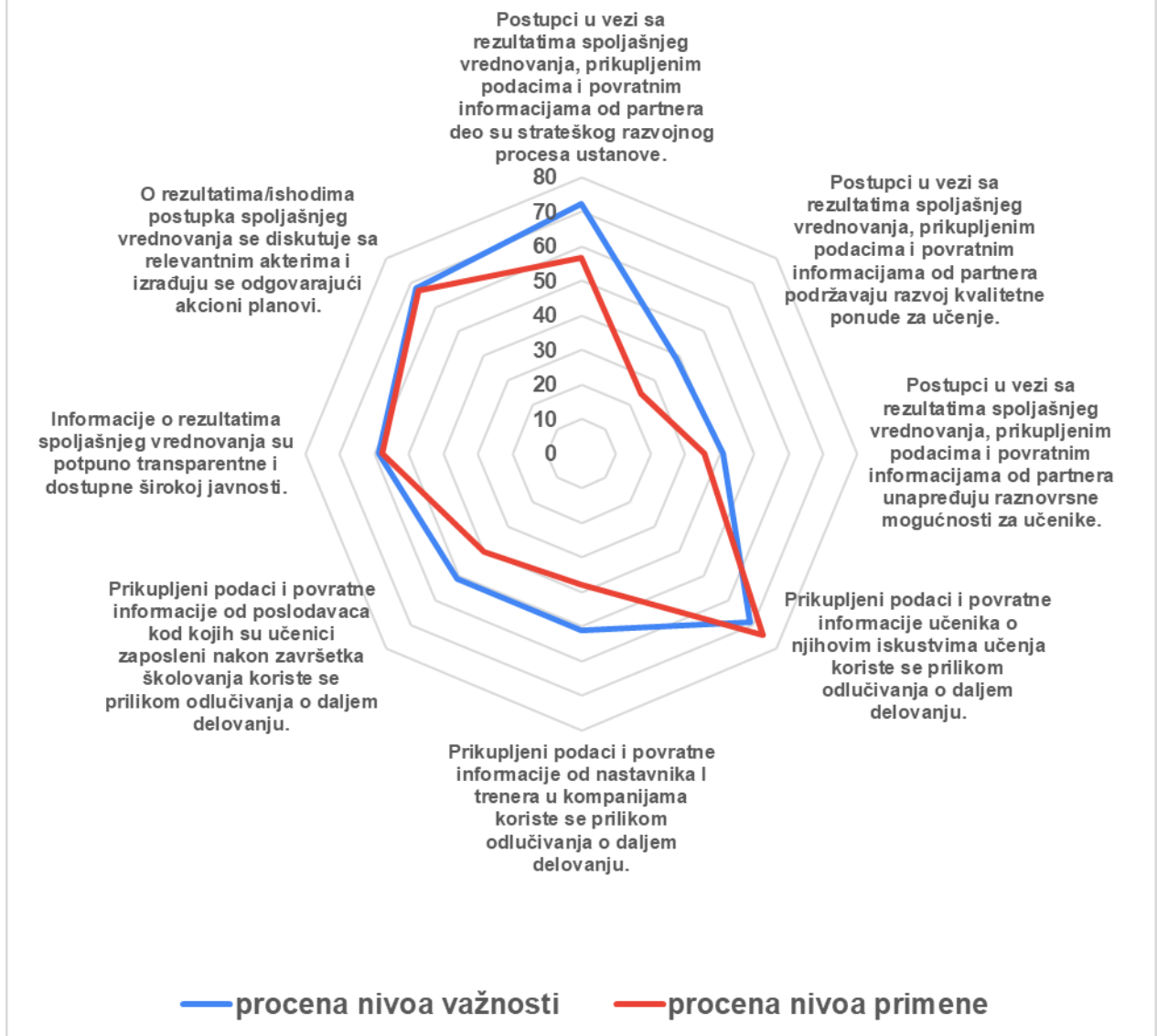
Faza revizije ima 8 deskriptora koji su prikazani u bloku ispod.

- Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.
- Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera podržavaju razvoj kvalitetne ponude za učenje.
- Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera unapređuju raznovrsne mogućnosti za učenike.

- Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.
- Prikupljeni podaci i povratne informacije od nastavnika i trenera u kompanijama koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.
- Prikupljeni podaci i povratne informacije od poslodavaca kod kojih su učenici zaposleni nakon završetka školovanja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.
- Informacije o rezultatima spoljašnjeg vrednovanja su potpuno transparentne i dostupne širokoj javnosti.
- rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.

Najvažniji deskriptori iz domena revizija:	Najzastupljeniji deskriptori iz domena revizija:
Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.	Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.
Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.
O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.	Informacije o rezultatima spoljašnjeg vrednovanja su potpuno transparentne i dostupne širokoj javnosti.
Informacije o rezultatima spoljašnjeg vrednovanja su potpuno transparentne i dostupne širokoj javnosti.	Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.
Prikupljeni podaci i povratne informacije od poslodavaca kod kojih su učenici zaposleni nakon završetka školovanja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	Prikupljeni podaci i povratne informacije od poslodavaca kod kojih su učenici zaposleni nakon završetka školovanja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.

EQAVET - REVIZIJA

U ovoj fazi ciklusa kvaliteta koja je veoma bitna jer odražava meru u kojoj je jedna organizacija zrelo iskoristila podatke i naučene lekcije iz prošlosti i koliko je spremna da ih upotrebi u budućnosti primećujemo da su dva deskriptora procenjena kao najvažnija: postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove i prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju. Kod ovog drugog, u kome je reč o uvažavanju mišljenja učenika na dalji proces delovanja u školi, zapažamo da je u srazmernoj meri ocenjena i trenutna primena (čak je u ovom slučaju primena za nekoliko procenata iznad važnosti) što ukazuje da škole rado koriste podatke koji su im na raspolaganju od učenika i mogu ih direktno iskoristiti za promene u svom radu jer između učenika i nastavnika ne postoji posrednik pa se ideje i predlozi mogu brzo i primeniti

ukoliko škola smatra da su adekvatni.

U slučaju prvog pomenutog deskriptora: Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove, imamo da je procena trenutne primene dosta niža od procenjene važnosti. Dakle škole su svesne koliko je ovaj aspekt važan i da je on suština faze revizije iz ciklusa kvaliteta ali ga u dosta manjoj meri primenjuju u svom radu. Postavlja se pitanja zašto je to slučaj? Jedan od odgovora mogao bi biti to da je strateški razvoj organizacije, koji uključuje tako brojne i kompleksne ulazne podatke, mišljenja i stavove koji dolaze od države, partnera, roditelja i drugih zainteresovanih strana, još uvek suviše komplikovan za školske organizacije koje ne raspolažu stručnim osobama u domenu strateškog razvoja i ne dobijaju adekvatnu podršku na nivou obuka i drugih vidova stručnog usavršavanja.

Pored toga uočava se da su dva deskriptora procenjena kao najmanje važna u fazi revizije: Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera podržavaju razvoj kvalitetne ponude za učenje i Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera unapređuju raznovrsne mogućnosti za učenike, 35% odnosno 37% respektivno. Isti ovi deskriptori navedeni su i kao oni sa najmanjim procentom primene (22 % i 32%), pri čemu se kao dodatni, sa veoma niskim udelom primene u školama, pojavljuje i deskriptor prikupljeni podaci i povratne informacije od nastavnika i trenera u kompanijama koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju – 34%. Ovakav stav prema rezultatima spoljašnjeg vrednovanja odnosno postupcima koji slede nakon toga je indikativan i ukazuje na nedovoljno poverenje škola prema spoljašnjem vrednovanju kao procesu i njegovim pozitivnim efektima na unapređenje kvaliteta i razvoj škole u celini.

U ovom delu važno je razmisliti na koji način bi se sa nivoa sistema moglo pomoći školama da rezultate spoljašnjeg vrednovanja operacionalizuju na pravi način. Jedna od mogućnosti je podrška timovima za kvalitet koji postoje u svakoj školi i koji imaju jasne zadatke u domenu unapređenja rada, naročito nakon završetka postupka spoljašnjeg vrednovanja i dobijanja Izveštaja o spoljašnjem vrednovanju.

Ministarstvo prosvete izradilo je program obuke namenjen timovima za kvalitet i on se nalazi na listi programa od opšteg interesa za sve škole.

3.3.5 Analiza deskriptora

Analiza deskriptora procenjenih za važne i primenjive

Ako se pogledaju svi deskriptori EQAVET-a, konstatujemo da ih je ukupno 36. U domenu planiranje 8, realizacija 9, evaluacija 11 i revizija 8 deskriptora. U tabeli ispod izdvojeni su deskriptori za koje je više od 2/3 škola smatralo da je važan. Vidimo da se u toj kategoriji našlo 10 deskriptora i to iz domena planiranje 1, iz domena realizacija 3, iz domena evaluacije 3 i iz domena revizija 3.

Primećujemo da je domen planiranja najslabije zastupljen, odnosno da je disperzija značaja pojedinog deskriptora u ovom slučaju bila veća nego kod drugih domena kod kojih se po značaju za većinu škola izdvojila po tri deskriptora.

Najveće slaganje škola o značaju primećujemo kod deskriptora R1 iz domena realizacija: svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi. Čak 83% škola smatralo je da je ovaj deskriptor važan činilac kvaliteta.

Nakon njega imamo descriptor E5 iz domena evaluacija koji je odabralo 76 % škola i još jedan iz domena realizacija R5: Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.

Redni broj	Deskriptor	Oznaka	Procena nivoa važnosti %
1.	Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.	R1	83
2.	Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.	E5	76
3.	Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.	R5	73
4.	Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.	RV1	72
5.	Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima.	E2	71
6.	Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.	E1	69
7.	Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	RV4	69
8.	Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja.	P1	68
9.	O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući	RV8	68

	akcioni planovi.		
10.	Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.	R4	67

Tabela 5. Deskriptori procenjeni kao značajni od najvećeg broja škola

U donjoj tabeli izdvojeni su deskriptori za koje je više od 2/3 škola smatralo da je trenutno u primeni u školi. Vidimo da se u toj kategoriji našlo 7 deskriptora i to iz domena planiranje 1, iz domena realizacija 2 iz domena evaluacije 2 i iz domena revizija 2.

Redni broj	Deskriptor	Oznaka	Procena nivoa primene %
1.	Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima.	E2	79
2.	Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	RV4	74
3.	Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.	E5	72
4.	Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.	R5	71
5.	Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima.	P7	69
6.	Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.	R3	68
7.	O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.	RV8	67

Tabela 6. Deskriptori procenjeni kao trenutno najprimenjiviji u školama

Najveće slaganje škola o trenutnoj primeni primećujemo kod deskriptora E2 iz domena evaluacija: samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima. Čak 79 % škola mišljenja je da se ovaj deskriptor aktivno primenjuje u njihovim školama.

Nakon njega imamo deskriptor iz domena revizija RV4: Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju, koji je odabralo 74 % škola i još jedan iz domena evaluacija E5: samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja, koji je odabralo 72 % škola

Poklapanje se u prethodne dve tabele uočava kod 5 deskriptora R5, E2, E5, RV4 i RV8.

Deskriptori R1, RV1, E1, P1 i R4 istaknuti kao deskriptori sa velikom važnošću koji nisu u vrhu po trenutnoj primeni.

Deskriptori P7 i R3 su istaknuti kao deskriptori sa velikom primenom iako nisu u vrhu po proceni značaja.

Analiza deskriptora procenjenih za manje važne i manje primenjive

U tabeli ispod izdvojeni su deskriptori za koje je manje od 25% škola smatralo da su važni. Vidimo da se u toj kategoriji našlo 4 deskriptora i to iz domena planiranje 1 i 3 iz domena evaluacija.

Isiču se kao najmanje relevantni deskriptori E8 i E4 koji se odnose na značaj da spoljašnje vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika i da samoevaluacija škole obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.

Redni broj	Deskriptor	Oznaka	Procena nivoa važnosti %
1.	Relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obaveštavaju školu.	P8	29
2.	Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih	E9	29
3.	Samovrednovanje obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.	E4	19
4.	Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika.	E8	16

Tabela 7. Deskriptori procenjeni kao značajni od najmanjeg broja škola

U donjoj tabeli izdvojeni su deskriptori za koje je manje od 30% škola smatralo da su trenutno primenjuju u školi. Vidimo da se u toj kategoriji našlo 6 deskriptora i to: iz domena planiranje 1, iz domena realizacija 1, iz domena evaluacija 3 i iz domena revizija 1 deskriptor.

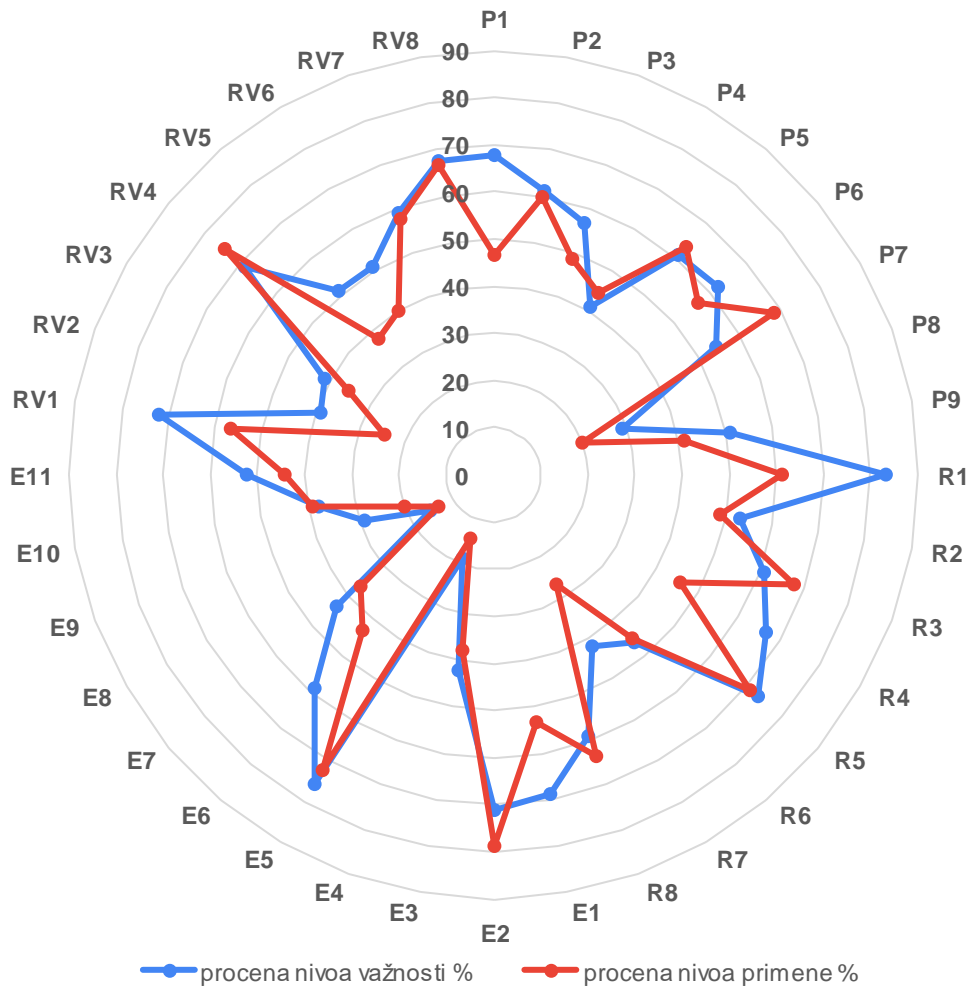

Isiču se kao najmanje primenjivi deskriptori E8 i E4 koji se odnose na primenu određenih aspekata spoljašnjeg vrednovanja i samoevaluacije. Ovde je dobro приметiti da je samo 20 % škola navelo da primenjuju praksu da relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obaveštavaju školu.

Redni broj	Deskriptor	Oznaka	Procena nivoa primene %
1.	Škola/nastavnici upotrebljavaju valjane, precizne i pouzdane metode za vrednovanje ishoda učenja pojedinaca.	R7	27
2.	Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera podržavaju razvoj kvalitetne ponude za učenje.	RV2	24
3.	Relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obaveštavaju školu.	P8	20
4.	Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih	E9	20
5.	Samovrednovanje obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.	E4	14
6.	Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika.	E8	13

Tabela 8. Deskriptori procenjeni kao trenutno najmanje primenjiviji u školama

Chart Title

4. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

---

1. Ovaj Izveštaj rezultat je rada Nacionalne referentne tačke za osiguranje kvaliteta u srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Srbiji, koja je sastavni deo evropske mreže Nacionalnih referentnih tačaka u Evropi (EQAVET). Izveštaj je izrađen okviru Projekta „Nacionalna referentna tačka Srbije 2 – stručno obrazovanje i obuka za budućnost (VET4F)“, koji se sufinansira iz fondova EU u okviru Erasmus + programa.
2. Izveštaj je izrađen na bazi Upitnika koji se sastojao od tri celine. U prvoj su prikupljeni osnovni podaci o školi, u drugoj je bio niz pitanja vezanih za trenutnu praksu osiguranja kvaliteta koja je u primeni u školi a u trećoj celini postavljena su pitanja čiji je cilj procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova.
3. Uzorak je činilo 90 stručnih škola sa teritorije čitave Srbije. Najbolji odziv na upitnik dobijen je u: Kolubarskom, Zapadnobačkom, Braničevskom, Šumadijskom i Mačvanskom okrugu. Što se tiče broja obrazovnih profila koji se realizuju u školama iz uzorka njihov raspon se kreće od 1 do 19. U najvećem broju škola (50 - 55%), zastupljeno je između 5 i 10 obrazovnih profila, manje od 5 profila zastupljeno je u 25 škola - 28%, dok je u kategoriji škola sa više od 10 obrazovnih profila, bilo njih 15 odnosno 17%. Lista škola koje su dostavile popunjen upitnik nalazi se u prilogu ovog izveštaja.
4. Značajan uvid dobijen je na pitanja u kojoj meri je naš okvir spoljašnjeg vrednovanja prilagođen stručnim školama. Od ukupnog uzorka 58 škola (64%) je izjavilo da je sistem osiguranja kvaliteta u dobroj meri, ali ne u potpunosti, prilagođen stručnim školama. Škole su mišljenja da nedostaju neki manje bitni, ali ipak važni, aspekti u vezi sa stručnim obrazovanjem. Ukupno 22 škole (25%) su mišljenja da je sistem osiguranja kvaliteta u potpunosti prilagođen stručnim školama, a 10 škola (11%) smatra da se prilagođenost može proceniti kao slaba jer nedostaju neki ključni aspekti važni za stručno obrazovanje. Analizom odgovora ispitanika koji aspekti/indikator su u prethodnom ciklusu spoljašnjeg vrednovanja procenjeni kao najjače, odnosno najslabije strane škole, ustanovljeno je da se kod najvećeg broja škola najjače strane nalaze u oblastima kvaliteta 1 – Programiranje, planiranje i izveštavanje, 4 – Podrška učenicima i 6 – Organizacija rada škole, upravljanje ljudskim i materijalnim resursima.

Istovremeno najslabije strane evidentirane su u oblastima kvaliteta 2 – Nastava i učenje i 3 – Obrazovna postignuća učenika.

5. Najznačajniji deo upitnika ticao se procene u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru kvaliteta stručnog obrazovanje i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova. Pošlo se od EQAVET ciklusa kvaliteta koji obuhvata četiri faze: planiranje – realizacija – evaluacija – revizija, pri čemu je svaka faza opisana je nizom deskriptora. Od ispitanika se tražilo da prema sopstvenom mišljenju procene: sa jedne strane suštinski značaj pojedinih deskriptora za kvalitet rada ustanove, bez obzira da li su oni u našem važećem konceptu u primeni ili ne, a sa druge strane da daju procenu trenutne primene pojedinih deskriptora u njihovom svakodnevnom radu. EQAVET sadrži ukupno 36 deskriptora. U domenu planiranja 9, realizacija 8, evaluacija 11 i revizija 8 deskriptora.

6. Ako se izdvoje deskriptori za koje je više od 2/3 škola smatralo da su važni, pronalazimo ukupno 10 deskriptora i to: iz domena planiranja 1, iz domena realizacija 3, iz domena evaluacija 3 i iz domena revizija 3.

Primećujemo da je domen planiranja najslabije zastupljen, odnosno da je disperzija značaja pojedinog deskriptora u ovom slučaju bila veća nego kod drugih domena kod kojih se po značaju za većinu škola izdvojila po tri deskriptora.

Najveće slaganje škola o značaju primećujemo kod deskriptora iz domena realizacija R1: Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi. Čak 83% škola smatralo je da je ovaj deskriptor važan činilac kvaliteta.

Nakon njega imamo deskriptor iz domena evaluacija, E5: Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja, koji je odabralo 76 % škola i još jedan iz domena realizacija R5: Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja, koji je odabralo 71 % škola.

7. Ako se izdvoje deskriptori za koje je više od 2/3 škola smatralo da su trenutno u primeni pronalazimo ukupno 7 deskriptora i to: iz domena planiranja 1, iz domena realizacija 2, iz domena evaluacije 2 i iz domena revizija 2.

Najveće slaganje škola o trenutnoj primeni primećujemo kod deskriptora iz domena evaluacija E2: samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima. Čak 79 % škola mišljenja je da se ovaj deskriptor aktivno primenjuje u njihovim školama. Nakon njega imamo deskriptor iz domena revizija RV4: Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju, koji je odabralo 74 % škola i još jedan iz domena evaluacija E5: samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja, koji je odabralo 72 % škola.

8. Poklapanje u proceni važnosti i primene se uočava kod 5 deskriptora:

R5 - Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja,

E2 - Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima,

E5 - Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja,

RV4 - Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju),

RV8 - O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.

9. Sledeći deskriptori istaknuti su kao **deskriptori sa velikom važnošću, a slabom primenom**:

R1 - Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostvarile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi),

RV1 - Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove),

E1 - Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima),

P1 - Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja) i

R4 - Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.

10. Sledeći deskriptori istaknuti su kao **deskriptori sa velikom primenom, a slabom procenjenom važnošću**:

P7 - Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima,

R3 - Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.

*****

Jačanje kvaliteta stručnih škola je jedna od najvažnijih tema za kreiranje obrazovnih politika u domenu stručnog obrazovanja. Kvalitet radne snage sa druge strane je od ključne važnosti za razvoj ekonomije, privlačenje investicija i konkurentnosti Srbije na Balkanu, a i šire. U ovom izveštaju prezentovan je deo uvida do kojih se došlo analizom ankete koja je sprovedena u srednjim stručnim školama Republike Srbije, a čiji je cilj bio: a) analiza trenutne prakse osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i b) procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru osiguranja kvaliteta stručnog

obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova.

Izveštaj je predstavljen na Okruglom stolu organizovanom u okviru projekta VET4F na kome su prisustvovali predstavnici: MP, AZK, ZUOV, ZVKOV, PKS, stručnih škola, trening centara, Centara izvrsnosti CoVE i drugih zainteresovanih strana u oblasti stručnog obrazovanja i osiguranja kvaliteta.

Učesnici su se složili sa zaključkom da je na adekvatan i kvalitetan način obrađena veoma važna tema i da su stvoreni uslovi za dalji rad na unapređenju kvaliteta rada naših stručnih škola i dalju i ozbiljniju primenu načela i principa EQAVET-a, u sistemu stručnog obrazovanje i obuke u Srbiji.

PRILOZI

PRILOG 1. NACIONALNI OKVIR OSIGURANJA KVALITETA - PREGLED STANDARDA I INDIKATORA

OBLAST KVALITETA 1: PROGRAMIRANJE, PLANIRANJE I IZVEŠTAVANJE

1.1. Programiranje obrazovno-vaspitnog rada je u funkciji kvalitetnog rada škole.

1.1.1. Školski program se zasniva na propisanim načelima za izradu ovog dokumenta.

1.1.2. U izradi Razvojnog plana ustanove učestvovala su ključne ciljne grupe (nastavnici, stručni saradnici, direktor, učenici, roditelji, lokalna zajednica).

1.1.3. Sadržaj ključnih školskih dokumenata održava specifičnosti ustanove.

1.1.4. Programiranje rada zasniva se na analitičko-istraživačkim podacima i procenama kvaliteta rada ustanove.

1.1.5. U programiranju rada uvažavaju se uzrasne, razvojne i specifične potrebe učenika.

1.2. Planiranje rada organa, tela i timova je u funkciji efektivnog i efikasnog rada u školi.

1.2.1. Godišnji plan rada donet je u skladu sa školskim programom, razvojnim planom i godišnjim kalendarom.

1.2.2. U operativnim/akcionim planovima organa, tela, timova, stručnih saradnika i direktora konkretizovani su ciljevi iz razvojnog plana i školskog programa i uvažene su aktuelne potrebe škole.

1.2.3. Planovi organa, tela i timova jasno odslikavaju procese rada i projektuju promene na svim nivoima delovanja.

1.2.4. Operativno planiranje organa, tela i timova predviđa aktivnosti i mehanizme za praćenje rada i izveštavanje tokom školske godine.

1.2.5. Godišnji izveštaj sadrži relevantne informacije o radu škole i usklađen je sa sadržajem godišnjeg plana rada.

1.3. Planiranje obrazovno-vaspitnog rada usmereno je na razvoj i ostvarivanje ciljeva obrazovanja i vaspitanja, standarda postignuća/ishoda u nastavnim predmetima i opštih međupredmetih i predmetnih kompetencija.

1.3.1. Nastavnici koriste međupredmetne i predmetne kompetencije i standarde za globalno planiranje nastave i ishode postignuća za operativno planiranje nastave.

1.3.2. U operativnim planovima nastavnika i u njihovim dnevnim pripremama vidljive su metode i tehnike kojima je planirano aktivno učešće učenika na času.

1.3.3. Planiranje dopunske nastave i dodatnog rada je funkcionalno i zasnovano je na praćenju postignuća učenika.

1.3.4. U planiranju slobodnih aktivnosti uvažavaju se rezultati ispitivanja interesovanja učenika.

1.3.5. Planiranje vaspitnog rada sa učenicima zasnovano je na analitičko-istraživačkim podacima, specifičnim potrebama učenika i uslovima neposrednog okruženja.

1.3.6. Pripreme za nastavni rad sadrže samovrednovanje rada nastavnika i/ili napomene o realizaciji planiranih aktivnosti.

OBLAST KVALITETA 2: NASTAVA I UČENJE

2.1. Nastavnik efikasno upravlja procesom učenja na času.

2.1.1. Učeniku su jasni ciljevi časa/ishodi učenja i zašto to što je planirano treba da nauči.

2.1.2. Učenik razume objašnjenja, uputstva i ključne pojmove.

2.1.3. Nastavnik uspešno strukturira i povezuje delove časa koristeći različite metode (oblike rada, tehnike, postupke...), odnosno sprovodi obuku u okviru zanimanja/profila u skladu sa specifičnim zahtevima radnog procesa.

2.1.4. Nastavnik postupno postavlja pitanja/zadatke/zahteve različitog nivoa složenosti.

2.1.5. Nastavnik usmerava interakciju među učenicima tako da je ona u funkciji učenja (koristi pitanja, ideje, komentare učenika, podstiče vršnjačko učenje).

2.1.6. Nastavnik funkcionalno koristi postojeća nastavna sredstva i učenicima dostupne izvore znanja.

2.2. Nastavnik prilagođava rad na času obrazovno-vaspitnim potrebama učenika.

2.2.1. Nastavnik prilagođava zahteve mogućnostima svakog učenika.

2.2.2. Nastavnik prilagođava način rada i nastavni materijal individualnim karakteristikama svakog učenika.

2.2.3. Nastavnik posvećuje vreme i pažnju svakom učeniku u skladu sa njegovim obrazovnim i vaspitnim potrebama.

2.2.4. Nastavnik primenjuje specifične zadatke/aktivnosti/materijale na osnovu IOP-a i plana individualizacije.

2.2.5. Učenici kojima je potrebna dodatna podrška učestvuju u zajedničkim aktivnostima kojima se podstiče njihov napredak i interakcija sa drugim učenicima.

2.2.6. Nastavnik prilagođava tempo rada različitim obrazovnim i vaspitnim potrebama učenika.

2.3. Učenici stiču znanja, usvajaju vrednosti, razvijaju veštine i kompetencije na času.

2.3.1. Aktivnosti/radovi učenika pokazuju da su razumeli predmet učenja na času, umeju da primene naučeno i obrazlože kako su došli do rešenja.

2.3.2. Učenik povezuje predmet učenja sa prethodno naučenim u različitim oblastima, profesionalnom praksom i svakodnevnim životom.

2.3.3. Učenik prikuplja, kritički procenjuje i analizira ideje, odgovore i rešenja.

2.3.4. Učenik izlaže svoje ideje i iznosi originalna i kreativna rešenja.

2.3.5. Učenik primenjuje povratnu informaciju da reši zadatak/unapredi učenje.

2.3.6. Učenik planira, realizuje i vrednuje projekat u nastavi samostalno ili uz pomoć nastavnika.

2.4. Postupci vrednovanja su u funkciji daljeg učenja.

2.4.1. Nastavnik formativno i sumativno ocenjuje u skladu sa propisima, uključujući i ocenjivanje onog što su učenici prikazali tokom rada na praksi (praksa učenika u srednjoj stručnoj školi).

2.4.2. Učeniku su jasni kriterijumi vrednovanja.

2.4.3. Nastavnik daje potpunu i razumljivu povratnu informaciju učenicima o njihovom radu, uključujući i jasne preporuke o narednim koracima.

2.4.4. Učenik postavlja sebi ciljeve u učenju.

2.4.5. Učenik ume kritički da proceni svoj napredak i napredak ostalih učenika.

2.5. Svaki učenik ima priliku da bude uspešan.

2.5.1. Nastavnik/instruktor praktične nastave i učenici se međusobno uvažavaju, nastavnik/instruktor praktične nastave podstiče učenike na međusobno uvažavanje i na konstruktivan način uspostavlja i održava disciplinu u skladu sa dogovorenim pravilima.

2.5.2. Nastavnik koristi raznovrsne postupke za motivisanje učenika uvažavajući njihove različitosti i prethodna postignuća.

2.5.3. Nastavnik podstiče intelektualnu radoznalost i slobodno iznošenje mišljenja.

2.5.4. Učenik ima mogućnost izbora u vezi sa načinom obrade teme, oblikom rada ili materijala.

2.5.5. Nastavnik pokazuje poverenje u mogućnosti učenika i ima pozitivna očekivanja u pogledu uspeha.

OBLAST KVALITETA 3: OBRAZOVNA POSTIGNUĆA UČENIKA

3.1. Rezultati učenika na završnom ispitu pokazuju ostvarenost standarda postignuća nastavnih predmeta, odnosno ostvarenost postavljenih individualnih ciljeva učenja. Napomena: Ovaj standard je primenljiv samo za osnovnu školu. Po donošenju programa mature i završnog ispita u srednjoj školi, biće usvojen poseban standard 3.1. za ovaj nivo obrazovanja.

3.1.1. Rezultati učenika na završnom ispitu iz srpskog/maternjeg jezika i matematike su na nivou ili iznad nivoa republičkog proseka.

3.1.2. Najmanje 80% učenika ostvaruje osnovni nivo standarda postignuća na testovima iz srpskog/maternjeg jezika i matematike.

3.1.3. Najmanje 50% učenika ostvaruje srednji nivo standarda postignuća na testovima iz srpskog/maternjeg jezika i matematike.

3.1.4. Najmanje 20% učenika ostvaruje napredni nivo standarda postignuća na testovima iz srpskog/maternjeg jezika i matematike.

3.1.5. Rezultati učenika na kombinovanom testu su na nivou ili iznad nivoa republičkog proseka.

3.1.6. Učenici koji dobijaju dodatnu obrazovnu podršku postižu očekivane rezultate na završnom ispitu u odnosu na individualne ciljeve/ishode učenja.

3.1.7. Prosečna postignuća odeljenja na testovima iz srpskog/maternjeg jezika i matematike su ujednačena.

3.2. Škola kontinuirano doprinosi boljim obrazovnim postignućima učenika.

3.2.1. Rezultati praćenja obrazovnih postignuća koriste se za dalji razvoj učenika.

3.2.2. Učenici kojima je potrebna dodatna obrazovna podrška ostvaruju postignuća u skladu sa individualnim ciljevima učenja/prilagođenim obrazovnim standardima.

3.2.3. Učenici su uključeni u dopunsku nastavu u skladu sa svojim potrebama.

3.2.4. Učenici koji pohađaju dopunsku nastavu pokazuju napredak u učenju.

3.2.5. Učenici koji pohađaju časove dodatnog rada ostvaruju napredak u skladu sa programskim ciljevima i individualnim potrebama.

3.2.6. Škola realizuje kvalitetan program pripreme učenika za završni ispit.

3.2.7. Rezultati inicijalnih i godišnjih testova i provera znanja koriste se u individualizaciji podrške u učenju.

3.2.8. Rezultati nacionalnih i međunarodnih testiranja koriste se funkcionalno za unapređivanje nastave i učenja.

OBLAST KVALITETA 4: PODRŠKA UČENICIMA

4.1. U školi funkcioniše sistem pružanja podrške svim učenicima.

4.1.1. Škola preduzima raznovrsne mere za pružanje podrške učenicima u učenju.

4.1.2. Škola preduzima raznovrsne mere za pružanje vaspitne podrške učenicima.

4.1.3. Na osnovu analize uspeha i vladanja preduzimaju se mere podrške učenicima.

4.1.4. U pružanju podrške učenicima škola uključuje porodicu odnosno zakonske zastupnike.

4.1.5. U pružanju podrške učenicima škola preduzima različite aktivnosti u saradnji sa relevantnim institucijama i pojedincima.

4.1.6. Škola pruža podršku učenicima pri prelasku iz jednog u drugi ciklus obrazovanja.

4.2. U školi se podstiče lični, profesionalni i socijalni razvoj učenika.

4.2.1. U školi se organizuju programi/aktivnosti za razvijanje socijalnih veština (konstruktivno rešavanje problema, nenasilna komunikacija...).

4.2.2 Na osnovu praćenja uključenosti učenika u vannastavne aktivnosti i interesovanja učenika, škola utvrđuje ponudu vannastavnih aktivnosti.

4.2.3. U školi se promovišu zdravi stilovi života, prava deteta, zaštita čovekove okoline i održivi razvoj.

4.2.4. Kroz nastavni rad i vannastavne aktivnosti podstiče se profesionalni razvoj učenika, odnosno karijerno vođenje i savetovanje.

4.3. U školi funkcioniše sistem podrške učenicima iz osetljivih grupa i učenicima sa izuzetnim sposobnostima.

4.3.1. Škola stvara uslove za upis učenika iz osetljivih grupa.

4.3.2. Škola preduzima mere za redovno pohađanje nastave učenika iz osetljivih grupa.

4.3.3. U školi se primenjuje individualizovani pristup/individualni obrazovni planovi za učenike iz osetljivih grupa i učenike sa izuzetnim sposobnostima.

4.3.4. U školi se organizuju kompenzatorni programi/aktivnosti za podršku učenju za učenike iz osetljivih grupa.

4.3.5. Škola ima uspostavljene mehanizme za identifikaciju učenika sa izuzetnim sposobnostima i stvara uslove za njihovo napredovanje (akceleracija; obogaćivanje programa).

4.3.6. Škola saraduje sa relevantnim institucijama i pojedincima u podršci učenicima iz osetljivih grupa i učenicima sa izuzetnim sposobnostima.

OBLAST KVALITETA 5. ETOS

5.1. Uspostavljeni su dobri međuljudski odnosi.

5.1.1. U školi postoji dosledno poštovanje normi kojima je regulisano ponašanje i odgovornost svih.

5.1.2. Za diskriminatorско ponašanje u školi dosledno se primenjuju mere i sankcije.

5.1.3. Za novopridošle učenike i zaposlene u školi primenjuju se razrađeni postupci prilagođavanja na novu školsku sredinu.

5.1.4. U školi se koriste različite tehnike za prevenciju i konstruktivno rešavanje konflikata.

5.2. Rezultati učenika i nastavnika se podržavaju i promovišu.

5.2.1. Uspeh svakog pojedinca, grupe ili odeljenja prihvata se i promoviše kao lični uspeh i uspeh škole.

5.2.2. U školi se primenjuje interni sistem nagrađivanja učenika i zaposlenih za postignute rezultate.

5.2.3. U školi se organizuju različite aktivnosti za učenike u kojima svako ima priliku da postigne rezultat/uspeh.

5.2.4. Učenici sa smetnjama u razvoju i invaliditetom učestvuju u različitim aktivnostima ustanove.

5.3. U školi funkcioniše sistem zaštite od nasilja.

5.3.1. U školi je vidljivo i jasno izražen negativan stav prema nasilju.

5.3.2. U školi funkcionira mreža za rešavanje problema nasilja u skladu sa Protokolom o zaštiti dece/učenika od nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja u obrazovno-vaspitnim ustanovama.

5.3.3. Škola organizuje aktivnosti za zaposlene u školi, učenike i roditelje, koje su direktno usmerene na prevenciju nasilja.

5.3.4. Škola organizuje posebne aktivnosti podrške i vaspitni rad sa učenicima koji su uključeni u nasilje (koji ispoljavaju nasilničko ponašanje, trpe ga ili su svedoci).

5.4. U školi je razvijena saradnja na svim nivoima.

5.4.1. U školi je organizovana saradnja stručnih i savetodavnih organa.

5.4.2. Škola pruža podršku radu učeničkog parlamenta i drugim učeničkim timovima.

5.4.3. U školi se podržavaju inicijative i pedagoške autonomije nastavnika i stručnih saradnika.

5.4.4. Roditelji aktivno učestvuju u životu i radu škole.

5.4.5. Nastavnici, učenici i roditelji organizuju zajedničke aktivnosti u cilju jačanja osećanja pripadnosti školi.

5.5. Škola je centar inovacija i vaspitno-obrazovne izuzetnosti.

5.5.1. Škola je prepoznatljiva kao centar inovacija i vaspitno-obrazovne izuzetnosti u široj i užoj lokalnoj i stručnoj zajednici.

5.5.2. Nastavnici kontinuirano preispituju sopstvenu vaspitno-obrazovnu praksu, menjaju je i unapređuju.

5.5.3. Nastavnici nova saznanja i iskustva razmenjuju sa drugim kolegama u ustanovi i van nje.

5.5.4. Rezultati uspostavljenog sistema timskog rada i partnerskih odnosa na svim nivoima škole predstavljaju primere dobre prakse.

5.5.5. Škola razvija inovativnu praksu i nova obrazovna rešenja na osnovu akcionih istraživanja.

OBLAST KVALITETA 6. ORGANIZACIJA RADA ŠKOLE, UPRAVLJANJE LJUDSKIM I MATERIJALNIM RESURSIMA

6.1. Rukovođenje direktora je u funkciji unapređivanje rada škole.

6.1.1. Postoji jasna organizaciona struktura sa definisanim procedurama i nosiocima odgovornosti.

6.1.2. Formirana su stručna tela i timovi u skladu sa potrebama škole i kompetencijama zaposlenih.

6.1.3. Direktor prati delotvornost rada stručnih timova i doprinosi kvalitetu njihovog rada.

6.1.4. Direktor obezbeđuje uslove da zaposleni, učenički parlament i savet roditelja aktivno učestvuju u donošenju odluka u cilju unapređenja rada škole.

6.1.5. Direktor koristi različite mehanizme za motivisanje zaposlenih.

6.2. U školi funkcionira sistem za praćenje i vrednovanje kvaliteta rada.

6.2.1. Direktor redovno ostvaruje instruktivni uvid i nadzor u obrazovno-vaspitni rad.

6.2.2. Stručni saradnici nastavnici u zvanju prate i vrednuju obrazovno-vaspitni rad i predlažu mere za poboljšanje kvaliteta rada.

6.2.3. Tim za samovrednovanje ostvaruje samovrednovanje rada škole u funkciji unapređivanja kvaliteta.

6.2.4. U školi se koriste podaci iz jedinstvenog informacionog sistema prosvete za vrednovanje i unapređivanje rada škole.

6.2.5. Direktor stvara uslove za kontinuirano praćenje i vrednovanje digitalne zrelosti škole.

6.2.6. Direktor preduzima mere za unapređenje obrazovno-vaspitnog rada na osnovu rezultata praćenja i vrednovanja.

6.3. Lidersko delovanje direktora omogućava razvoj škole.

6.3.1. Direktor svojom posvećenošću poslu i ponašanjem daje primer drugima.

6.3.2. Direktor pokazuje otvorenost za promene i podstiče inovacije.

6.3.3. Direktor promoviše vrednosti učenja i razvija školu kao zajednicu celoživotnog učenja.

6.3.4. Direktor planira lični profesionalni razvoj na osnovu rezultata spoljašnjeg vrednovanja i samovrednovanja svog rada.

6.4. Ljudski resursi su u funkciji kvaliteta rada škole.

6.4.1. Direktor podstiče profesionalni razvoj zaposlenih i obezbeđuje uslove za njegovo ostvarivanje u skladu sa mogućnostima škole.

6.4.2. Zaposleni na osnovu rezultata spoljašnjeg vrednovanja i samovrednovanja planiraju i unapređuju profesionalno delovanje.

6.4.3. Nastavnici, nastavnici sa zvanjem i stručne službe saradnjom unutar škole i umrežavanjem između škola vrednuju i unapređuju nastavu i učenje.

6.4.4. Zaposleni primenjuju novostečena znanja iz oblasti u kojima su se usavršavali.

6.5. Materijalno-tehnički resursi koriste se funkcionalno.

6.5.1. Direktor obezbeđuje optimalno korišćenje materijalno-tehničkih resursa.

6.5.2. Nastavnici kontinuirano koriste nastavna sredstva u cilju poboljšanja kvaliteta nastave.

6.5.3. Materijalno-tehnički resursi van škole (kulturne i naučne institucije, istorijski lokaliteti, naučne institucije, privredne i druge organizacije i sl.) koriste se u funkciji nastave i učenja.

6.6. Škola podržava inicijativu i razvija preduzetnički duh.

6.6.1. Direktor razvija saradnju i mrežu sa drugim ustanovama, privrednim i neprivrednim organizacijama i lokalnom zajednicom u cilju razvijanja preduzetničkih kompetencija učenika.

6.6.2. U školi se podržava realizacija projekata kojima se razvijaju opšte i međupredmetne kompetencije.

6.6.3. Škola kroz školske projekte razvija preduzimljivost, orijentaciju ka preduzetništvu i preduzetničke kompetencije učenika i nastavnika.

6.6.4. Škola uključuje učenike i roditelje u konkretne aktivnosti u ključnim oblastima kvaliteta.

6.6.5. Direktor razvija međunarodnu saradnju i projekte usmerene na razvoj ključnih kompetencija za celoživotno učenje učenika i nastavnika.

PRILOG 2. UPITNIK

O istraživanju

U okviru Projekta NACIONALNA REFERENTNA TAČKA SRBIJA 2 – STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKA ZA BUDUĆNOST (VET4F), koji se finansira uz podršku EU, Ministarstvo prosvete, realizuje istraživanje čiji je cilj:

- analiza trenutne prakse osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja;
- procena u kojoj meri su preporuke sadržane u Evropskom okviru kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke - EQAVET, u ovom trenutku primenjene ili se mogu primeniti u našem sistemu na nivou ustanova.

Vaša škola odabrana je za učešće u istraživanju, imajući u vidu njenu značajnu ulogu u oblasti stručnog obrazovanja i privrednog razvoja na lokalnom i nacionalnom nivou.

Nalazi istraživanja će biti korišćeni u svrhu dalje podrške stručnim školama na razvoju kvaliteta stručnog obrazovanja i davanje preporuka za unapređivanje pravnog okvira za vrednovanje i osiguranje kvaliteta stručnog obrazovanja u celini.

Poverljivost

Prilikom popunjavanja upitnika potrebno je navesti osnovne podatke o školi i precizno i savesno odgovoriti na postavljena pitanja. Napominjemo da će se sve informacije koje se prikupe u ovom istraživanju tretirati kao poverljive i biće korišćene isključivo u svrhu izvođenja relevantnih zaključaka za dalji rad i podršku sistemu stručnog obrazovanja u Republici Srbiji.

Molimo vas da popunite upitnik koji vam ovom prilikom dostavljamo putem internet linka. Molimo da upitnik razmotre i popune direktor i uži upravljački tim škole.

UPITNIK

O ŠKOLI

1. Koji je naziv vaše škole? *(Navedite tačan naziv škole.)*
2. Kojem okrugu pripada vaša škola? *(Navedite naziv okruga.)*
3. Kojoj opštini ili gradu pripada vaša škola? *(Navedite naziv grada ili opštine.)*
4. Za koliko područja rada je verifikovana vaša škola ? *(zaokružiti.)*
  - a) jedno
  - b) dva
  - c) tri
  - d) četiri

e) pet i više

5. Koliko različitih obrazovnih profila se ove školske godine realizuju u vašoj školi, bez obzira na godinu učenja? (*upisati broj profila.*)

_____ profila

6. Koliko učenika a koliko nastavnika (bez obzira na procenat angažovanja) trenutno ima vaša škola?

_____ učenika

_____ nastavnika

7. Zaokružite sve izjave koje se odnose na vašu školu a koje se odnose na oblike obrazovanja odraslih koje primenjujete:

- a. Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz programe prekvalifikacije, dokvalifikacije i specijalizacije
- b. Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz realizaciju akreditovanih programa obuka - JPOA
- c. Škola se bavi obrazovanjem odraslih kroz realizaciju programa obuka u skladu sa potrebama i na zahtev partnera a koje nisu akreditovane kao JPOA.

8. Koliko polaznika obrazovanja odraslih je imala vaša škola tokom školske 23/24, bez obzira na oblik obrazovanja odraslih.

- a. 0 -50
- b. 50-100
- c. 100-200
- d. više od 200
- e. nismo imali polaznike tokom školske 23-24

O politici osiguranja kvaliteta

9. Pretpostavljamo da ste dobro upoznati sa Zakonskim okvirom osiguranja kvaliteta srednjih škola u Republici Srbiji i Standardima kvaliteta rada ustanova (Sl. Glasnik 14/2018, 1/2024.). Molimo vas za procenu u kojoj meri je ovaj okvir prilagođen srednjim stručnim školama (*zaokruži jedno tvrđene koje najbolje opisuje stvarno stanje*)

- a) u potpunosti je prilagođen svim aspektima rada stručnih škola;
- b) u dobroj meri ali ne u potpunosti, jer nedostaju neki značajni aspekti specifičnih za stručno obrazovanje;
- c) u manjoj meri jer nedostaju neki ključni aspekti specifičnih za stručno obrazovanje;
- d) uopšte nije prilagođen stručnim školama

10. Šta su po vama ključni nedostaci Zakonskog okvira osiguranja kvaliteta srednjih škola u Republici Srbiji i Standarda kvaliteta rada ustanova (Sl. Glasnik 14/2018, 1/2024) (možete zaokružiti više odgovora)

a) kao jedna od ključnih ciljnih grupa koja učestvuje u izradi Razvojnog plana ustanove nisu navedeni poslodavci - svet rada;

b) nema indikatora koji se odnose na praćenje stope završavanja stručnog obrazovanja, (odnos broja učenika koji su upisali i sa uspehom završili obrazovanje u redovnim rokovima);

c) nema indikatora koji ukazuju da škola prati proces zapošljavanja svojih učenika i razvoj njihove karijere

d) nema indikatora koji identifikuju da se proces samoevaluacije sprovodi efikasno i da se nalazi samoevaluacije koriste za školsko razvojno planiranje

e) nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od učenika vezane za njihovo iskustvo u vezi sa nastavom i učenjem u školi

f) nema indikatora koji govore o tome da škola prikuplja informacije od socijalnih partnera u vezi njihovog zadovoljstva kvalitetom rada škole

g) nema indikatora koji govore da se prikupljeni podaci i mišljenja socijalnih partnera koriste za unapređenja rada škole

h) nešto drugo, navedite

šta _____

i) ne postoje značajni nedostaci Zakonskog okvira i Standarda

O dosadašnjoj praksi osiguranja kvaliteta

11) Polazeći od poslednjeg izveštaja o spoljašnjem vrednovanju navedite 5-10 indikatora koji su procenjeni kao vaša najjača strana, bez obzira na oblast kvaliteta.

---

12) Polazeći od poslednjeg izveštaja o spoljašnjem vrednovanju navedite 5-10 indikatora koji su procenjeni kao vaša najslabija strana, bez obzira na oblast kvaliteta.

---

13) Šta bi po vama trebalo menjati u samom postupku spoljašnjeg vrednovanja (rokovi, trajanje, sastav tima za spoljašnje vrednovanje, način sprovođenja vrednovanja i slično *(navedite vaša zapažanja o postupku spoljašnjeg vrednovanja u sažetoj formi)*)

O primeni EQAVET-a

14) EQAVET je preporučeni evropski referentni okvir osiguranja kvaliteta stručnog obrazovanja i obuke. Zasnovan je na dobro poznatom ciklusu kvaliteta koji obuhvata četiri faze: Planiranje – Primena – Evaluacija – Revizija. Svaka faza opisana je nizom deskriptora pomoću kojih se može izvršiti procena trenutnog stanja i pratiti napredak u pojedinim aspektima koji čine sveukupni kvalitet ustanove / organizacije koja pruža uslugu stručnog obrazovanja i obuke.

Pored svakog deskriptora navedenog u nastavku navedite broj koji odražava vašu procenu nivoa važnosti i nivoa trenutne primene u vašoj školi/organizaciji i to:

1. broj 1 - visok nivo (na primer 7-10 na skali 1-10)
2. broj 2 - srednji nivo (na primer 4-6 na skali 1-10)
3. broj 3 - nizak nivo (na primer 1-3 na skali 1-10)

FAZA PLANIRANJA	PROCENA NIVOA VAŽNOSTI	PROCENA NIVOA PRIMENE
P1. Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja.		
P2. Razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni.		
P3. Za svaki od razvojnih ciljeva je osmišljen program za njegovo dostizanje.		
P4. Kontinuirano se sprovode konsultacije sa najvažnijim partnerima / drugim akterima, kako bi se utvrdile i poštovale njihove specifične potrebe.		
P5. Odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi		

su jasno definisane.		
P6. Zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.		
P7. Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima.		
P8. Relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obavještavaju školu.		
P9. Škola ima uspostavljen jasan i transparentan sistem za osiguranje kvaliteta.		

FAZA REALIZACIJE	PROCENA NIVOVA VAŽNOSTI	PROCENA NIVOVA PRIMENE
R1. Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.		
R2. U strateškom planu za razvoj kompetencija zaposlenih ističe se potreba stručnog usavršavanja nastavnika i instruktora.		
R3. Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.		
R4. Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.		
R5. Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.		
R6. Škola/nastavnici promovišu inovacije u pogledu metoda podučavanja i učenja, u školama i na radnom mestu, uz upotrebu digitalnih tehnologija i alata za učenje putem interneta.		
R7. Škola/nastavnici upotrebljavaju valjane, precizne i pouzdane metode za vrednovanje ishoda učenja pojedinaca.		
R8. Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju.		

FAZA EVALUACIJE	PROCENA NIVOA VAŽNOSTI	PROCENA NIVOA PRIMENE
E1. Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.		
E2. Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima		
E3. Samovrednovanje obuhvata procenu digitalne spremnost ustanove.		
E4. Samovrednovanje obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.		
E5. Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.		
E6. Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje školskih procesa.		
E7. Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje učeničkih postignuća		
E8. Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu zadovoljstva polaznika.		
E9. Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih		
E10. Spoljašnje vrednovanje uključuje prikupljanje i upotrebu podataka od svih relevantnih unutrašnjih i spoljašnjih aktera obrazovnog procesa.		
E11. U ustanovi funkcioniše sistem za ranu identifikaciju potencijalnih problema.		

FAZA REVIZIJE - DESKRIPTOR	PROCENA NIVOA VAŽNOSTI	PROCENA NIVOA PRIMENE
RV1. Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.		
RV2. Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja,		

prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera podržavaju razvoj kvalitetne ponude za učenje.		
RV3. Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera unapređuju raznovrsne mogućnosti za učenike.		
RV4. Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.		
RV5. Prikupljeni podaci i povratne informacije od nastavnika I trenera u kompanijama koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.		
RV6. Prikupljeni podaci i povratne informacije od poslodavaca kod kojih su učenici zaposleni nakon završetka školovanja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.		
RV7. Informacije o rezultatima spoljašnjeg vrednovanja su potpuno transparentne i dostupne širokoj javnosti.		
RV8. O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.		

Hvala na vašem vremenu i saradnji!

PRILOG 3. VAŽNOST I PRIMENA DESKRIPTORA EQAVET OKVIRA - PREGLED ODGOVORA ŠKOLA

DESKRIPTOR	oznaka	procena nivoa važnosti %	procena nivoa primene %	procena nivoa važnosti broj škola	procena nivoa primene broj škola
Razvojni ciljevi naše škole su uklopljeni u regionalne i lokalne ciljeve razvoja.	P1	68	47	61	42
Razvojni ciljevi i ciljne vrednosti su precizno utvrđeni.	P2	61	60	55	54
Za svaki od razvojnih ciljeva je osmišljen program za njegovo dostizanje.	P3	57	49	51	44

Kontinuirano se sprovode konsultacije sa najvažnijim partnerima/drugim akterima, kako bi se utvrdile i poštovale njihove specifične potrebe.	P4	41	44	37	40
Odgovornosti u pogledu upravljanja kvalitetom u školi su jasno definisane.	P5	61	63	55	57
Zaposleni su od početka uključeni u proces definisanja razvojnih ciljeva škole i brigu o kvalitetu rada.	P6	62	57	56	51
Škola je često pokretač inicijativa za saradnju sa relevantnim akterima.	P7	54	69	49	62
Relevantni akteri aktivno učestvuju u postupku analize lokalnih potreba i o tome obaveštavaju školu.	P8	29	20	26	18
Škola ima uspostavljen jasan i transparentan sistem za osiguranje kvaliteta.	P9	51	41	46	37
Svi potrebni resursi za rad su obezbeđeni i raspoređeni kako bi se ostavrile sve planirane aktivnosti i dostigli planirani ciljevi.	R1	83	61	75	55
U strateškom planu za razvoj kompetencija zaposlenih ističe se potreba stručnog usavršavanja nastavnika i instruktora.	R2	53	49	48	44
Zaposleni redovno pohađaju programe stručnog usavršavanja i razvijaju saradnju sa relevantnim spoljnim akterima.	R3	61	68	55	61
Programi nastave i učenja su tako koncipirani da omogućavaju polaznicima da dostignu očekivane ishode učenja i budu aktivno uključeni u proces učenja.	R4	67	46	60	41

Škola/nastavnici vode računa o potrebama učenika u procesu učenja, upotrebom pristupa usmerenog na učenika kako bi se dostigli očekivani ishodi učenja.	R5	73	71	66	64
Škola/nastavnici promovišu inovacije u pogledu metoda podučavanja i učenja, u školama i na radnom mestu, uz upotrebu digitalnih tehnologija i alata za učenje putem interneta.	R6	47	46	42	41
Škola/nastavnici upotrebljavaju valjane, precizne i pouzdane metode za vrednovanje ishoda učenja pojedinaca.	R7	42	27	38	24
Škola svim učenicima obezbeđuje priliku da veštine stiču u realnom radnom okruženju.	R8	59	63	53	57
Dostizanje razvojnih ciljeva i ciljanih vrednosti ustanove se kontinuirano prati.	E1	69	53	62	48
Samovrednovanje se sprovodi periodično u skladu sa nacionalnim propisima	E2	71	79	64	71
Samovrednovanje obuhvata procenu digitalne spremnost ustanove.	E3	42	38	38	34
Samovrednovanje obuhvata procenu ekološke održivosti ustanove.	E4	19	14	17	13
Samovrednovanje obuhvata prikupljanje podataka od učenika u vezi sa njihovim viđenjem procesa nastave i učenja.	E5	76	72	68	65
Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje školskih procesa.	E6	59	43	53	39
Spoljašne vrednovanje obuhvata vrednovanje učeničkih postignuća	E7	43	37	39	33
Spoljašne vrednovanje obuhvata	E8	16	13	14	12

procenu zadovoljstva polaznika.					
Spoljašne vrednovanje obuhvata procenu uspešnost i zadovoljstva zaposlenih	E9	29	20	26	18
Spoljašnje vrednovanje uključuje prikupljanje i upotrebu podataka od svih relevantnih unutrašnjih i spoljašnjih aktera obrazovnog procesa.	E10	38	39	34	35
U ustanovi funkcioniše sistem za ranu identifikaciju potencijalnih problema.	E11	52	44	47	40
Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera deo su strateškog razvojnog procesa ustanove.	RV1	72	57	65	51
Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera podržavaju razvoj kvalitetne ponude za učenje.	RV2	39	24	35	22
Postupci u vezi sa rezultatima spoljašnjeg vrednovanja, prikupljenim podacima i povratnim informacijama od partnera unapređuju raznovrsne mogućnosti za učenike.	RV3	41	36	37	32
Prikupljeni podaci i povratne informacije učenika o njihovim iskustvima učenja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	RV4	69	74	62	67
Prikupljeni podaci i povratne informacije od nastavnika i trenera u kompanijama koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	RV5	51	38	46	34

Prikupljeni podaci i povratne informacije od poslodavaca kod kojih su učenici zaposleni nakon završetka školovanja koriste se prilikom odlučivanja o daljem delovanju.	RV6	51	40	46	36
Informacije o rezultatima spoljašnjeg vrednovanja su potpuno transparentne i dostupne širokoj javnosti.	RV7	59	58	53	52
O rezultatima/ishodima postupka spoljašnjeg vrednovanja se diskutuje sa relevantnim akterima i izrađuju se odgovarajući akcioni planovi.	RV8	68	67	61	60

PRILOG 4. LISTA ŠKOLA UČESNICA ISTRAŽIVANJA

	OKRUG	NAZIV ŠKOLE	GRAD/OPŠTINA
1	Braničevski	Tehnička škola sa domom učenika „Nikola Tesla”	Kostolac
2	Braničevski	Medicinska škola	Požarevac
3	Braničevski	Ekonomsko-trgovinska škola	Požarevac
4	Braničevski	Poljoprivredna škola sa domom učenika „Sonja Marinković”	Požarevac
5	Braničevski	Srednja skola „Miloje Vasic”	Veliko Gradište
6	Braničevski	Tehnička škola	Žagubica
7	Grad Beograd	Mašinska škola „Radoje Dakić”	Beograd
8	Grad Beograd	Medicinska škola „Nadežda Petrović”	Beograd
9	Grad Beograd	Srednja škola Barajevo	Beograd
10	Grad Beograd	Tehnička škola „Drvo art”	Beograd
11	Grad Beograd	Druga ekonomska škola	Beograd
12	Grad Beograd	Hemijsko-prehrambena tehnološka škola	Beograd
13	Grad Beograd	Škola za brodarstvo, brodogradnju i hidrogradnju	Beograd
14	Grad Beograd	Ekonomsko-trgovinska škola	Beograd

15	Grad Beograd	Farmaceutsko-fizioterapeutska škola	Beograd
16	Grad Beograd	Srednja škola	Grocka
17	Jablanički	Ekonomska škola „Đuka Dinić” Leskovac	Leskovac
18	Jablanički	Trgovinsko-ugostiteljska škola	Leskovac
19	Jablanički	SŠ „Svetozar Krstić - Toza” u Vučju	Leskovac
20	Jablanički	Tehnička škola „Nikola Tesla”	Medveđa
21	Jablanički	Tehnička škola	Vlasotince
22	Južnobački	Srednja stručna škola „Dr Radivoj Uvalić”	Bačka Palanka
23	Južnobački	Elektrotehnička škola „Mihajlo Pupin”	Novi Sad
24	Južnobački	Srednja škola unutrašnjih poslova „Jakov Nenadović”	Novi Sad
25	Kolubarski	Srednja škola „Hiljadu trista kaplara”	Ljig
26	Kolubarski	Srednja škola „Vuk Karadžić” Ljubovija	Ljubovija
27	Kolubarski	Srednja škola „Mionica”	Mionica
28	Kolubarski	Tehnička škola „Ub”	Ub
29	Kolubarski	Medicinska škola „Dr Misa Pantić”	Valjevo
30	Kolubarski	Tehnička škola Valjevo	Valjevo
31	Kolubarski	Poljoprivredna škola sa domom učenika Valjevo	Valjevo
32	Kosovski	Ekonomsko-trgovinska škola u Lapljem Selu	Priština
33	Kosovskomitrovački	Poljoprivredna škola sa domom učenika - Lešak	Leposavić
34	Kosovskomitrovački	Tehnička škola, Srbica	Srbica
35	Kosovskomitrovački	Gimnazija i Tehnička škola Vučitrn	Vučitrn
36	Kosovskomitrovački	Srednja škola „Grigorije Božović”	Zubin Potok
37	Mačvanski	Mačvanska srednja škola Bogatić	Bogatić
38	Mačvanski	Srednja ekonomska škola	Loznica
39	Mačvanski	Ekonomska škola „Stana Milanović”	Šabac
40	Mačvanski	Medicinska škola „Dr Andra Jovanović”	Šabac
41	Mačvanski	Škola primenjenih umetnosti	Šabac
42	Mačvanski	Tehnička škola	Šabac

43	Mačvanski	Stručna hemijska i tekstilna škola	Šabac
44	Mačvanski	Posavotamnavska srednja škola sa domom učenika	Vladimirci
45	Moravički	Ekonomska škola	Čačak
46	Moravički	Mašinsko-saobraćajna škola	Čačak
47	Nišavski	Tehnička škola „Prota Stevan Dimitrijević”	Aleksinac
48	Nišavski	Građevinska tehnička škola „Neimar”	Niš
49	Nišavski	Elektrotehnička škola „Nikola Tesla”	Niš
50	Nišavski	Ugostiteljsko-turistička škola	Niš
51	Pčinjski	Srednja stručna škola „Milutin Bojić”	Trgovište
52	Pečki	Ekonomsko-trgovinska škola „Mileva Vuković”	Peć
53	Podunavski	Srednja škola „Žikica Damnjanović”	Smederevska Palanka
54	Pomoravski	Medicinska škola	Ćuprija
55	Pomoravski	Ekonomsko-trgovinska škola	Paraćin
56	Pomoravski	Poljoprivredno-veterinarska škola sa domom	Rekovac
57	Raški	Medicinska škola Kraljevo	Kraljevo
58	Raški	Poljoprivredno-hemijska škola „Dr Đorđe Radić”	Kraljevo
59	Raški	Ugostiteljsko-turistička škola	Novi Pazar
60	Raški	SŠ „Kraljica Jelena”	Raška
61	Severnobački	Hemijsko-tehnološka škola	Subotica
62	Severnobački	Tehnička škola „Ivan Sarić”	Subotica
63	Severnobanatski	Tehnička škola	Ada
64	Severnobanatski	Gimnazija i stručna škola „Dositej Obradović”	Novi Kneževac
65	Severnobanatski	Ekonomsko-trgovinska škola Senta	Senta
66	Srednjobanatski	Srednja stručna škola „Vasa Pelagić”	Kovin
67	Srednjobanatski	Srednja škola „Vuk Karadžić”	Sečanj
68	Srednjobanatski	Srednja poljoprivredna škola	Zrenjanin
69	Sremski	Tehnička škola „Nikola Tesla”	Šid

70	Sremski	Medicinska škola „Draginja Nikšić”	Sremska Mitrovica
71	Šumadijski	Ekonomsko-ugostiteljska škola „Slobodan Minić”	Arandjelovac
72	Šumadijski	Srednja škola „Dobrica Erić”	Knić
73	Šumadijski	Prva tehnička škola	Kragujevac
74	Šumadijski	Medicinska škola sa domom „Sestre Ninković”	Kragujevac
75	Šumadijski	Trgovinsko-ugostiteljska škola	Kragujevac
76	Šumadijski	Srednja škola	Lapovo
77	Šumadijski	Srednja škola „Đura Jakšić”	Rača
78	Zlatiborski	Tehnička škola	Bajina Bašta
79	Zlatiborski	Ugostiteljsko-turistička škola	Čajetina
80	Zlatiborski	Tehnička škola Požega	Požega
81	Zlatiborski	Mašinsko-elektrotehnička škola	Priboj
82	Zlatiborski	Tehnička škola Prijepolje	Prijepolje
83	Zlatiborski	Ekonomsko-trgovinska škola	Prijepolje
84	Zlatiborski	Tehnička škola „Radoje Ljubičić”	Užice
85	Zapadnobački	Srednja stručna škola Crvenka	Kula
86	Zapadnobački	Srednja tehnička škola „Mihajlo Pupin”	Kula
87	Zapadnobački	Ekonomsko trgovinska škola	Kula
88	Zapadnobački	Tehnička škola	Odžaci
89	Zapadnobački	Srednja tehnička škola	Sombor
90	Zapadnobački	Srednja ekonomska škola	Sombor